

**UCHWAŁA NR XXVII/261/2016
RADY MIEJSKIEJ W SWARZĘDZU**

z dnia 27 września 2016 r.

**w sprawie przyjęcia do realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w
Gminie Swarzędz na lata 2016-2022.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz 446) oraz art. 16 b i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz 930 ze zmianami),

Rada Miejska w Swarzędzu uchwala co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się do realizacji Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Swarzędz na lata 2016-2022, stanowiącą załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Swarzędz oraz Dyrektorowi Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w sposób zwyczajowo przyjęty.

Załącznik Nr 1 do
Uchwały Nr XXVII/261/2016
Rady Miejskiej w Swarzędzu
z dnia 27 września 2016

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE SWARZĘDZ NA LATA 2016-2022

Swarzędz 2016

Spis treści

WPROWADZENIE	3
I. PODSTAWY PRAWNE	4
II. CHARAKTERYSTYKA GMINY SWARZĘDZ	10
III. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	11
1. DEMOGRAFIA	11
2. POMOC SPOŁECZNA	13
3. RYNEK PRACY I BEZROBOCIE	19
4. UZALEŻNIENIA	22
5. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	23
6. EDUKACJA	26
7. ZDROWIE	28
8. ŻYCIE KULTURALNE – SPORT I REKREACJA	28
9. INFRASTRUKTURA I SYTUACJA MIESZKANIOWA	29
10. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH.....	31
IV. ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ.....	34
1. BADANIE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY	34
2. BADANIE WŚRÓD UCZNIÓW SZKÓŁ GIMNAZJALNYCH I PONADGIMNAZJALNYCH	42
3. BADANIE JAKOŚCIOWE PRZEDSTAWICIELI INSTYTUCJI NA TERENIE GMINY	47
3.1. Najistotniejsze problemy społeczne i sposoby ich rozwiązywania w opiniach badanych	47
3.2. Podsumowanie wyników badania jakościowego.....	49
V. ANALIZA SWOT	50
VI. PODSUMOWANIE DIAGNOZY I WYNIKÓW BADAŃ	52
VII. MISJA I CELE STRATEGII	55
1. MISJA.....	55
2. CELE	56
VIII. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII.....	67
1. SYSTEM AKTUALIZACJI STRATEGII	67
2. MONITORING STRATEGII	68
3. SYSTEM OCENY I AKTUALIZACJI STRATEGII.....	68
4. WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII	68
IX. ŹRÓDŁA I RAMY FINANSOWE DZIAŁAŃ PRZEWIDZIANYCH DO REALIZACJI W RAMACH STRATEGII.....	70

Wprowadzenie

Gmina jako wspólnota samorządowa utworzona z mocy prawa przez mieszkańców zamieszkujących dane terytorium, posiada szereg kompetencji do zaspokajania potrzeb zbiorowych ludności. Są nimi zadania użyteczności publicznej, określone w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Obejmują między innymi sprawy ładu przestrzennego, środowiska, infrastruktury drogowej, zaopatrzenia w wodę, kanalizacji oraz unieszkodliwiania odpadów, zieleni gminnej czy targowisk.

W sferze obowiązków gminy znajduje się jednak również szereg zadań, z pewnością mniej widocznych dla jej mieszkańców niż inwestycje w infrastrukturę, ale równie ważnych dla funkcjonowania społeczności lokalnej. Są nimi zadania użyteczności publicznej, w szczególności w zakresie pomocy społecznej, wspierania rodziny, polityki prorodzinnej, edukacji publicznej, kultury oraz kultury fizycznej i turystyki. Ich realizacja wymaga jednak konkretnych potrzebujących – osób i rodzin, u których – w związku z ich sytuacją życiową – pojawi się potrzeba skorzystania ze świadczonych przez gminę usług.

Nie ulega wątpliwości, że współczesność stawia zarówno przed poszczególnymi jednostkami, grupami społecznymi i całymi społecznościami lokalnymi szereg wyzwań. Wraz z rozwojem cywilizacyjnym oraz prędkością przemian, szereg problemów społecznych zmienia swoją dynamikę, jedne z nich tracą na znaczeniu, inne rozwijają się w szybkim tempie. Nie wszyscy mieszkańcy potrafią albo chcą temu poddać, stąd w wymiarze indywidualnym, kluczowe staje się posiadanie kompetencji osobistych i społecznych, a także szeregu specjalistycznych kwalifikacji. W kwestii rodziny istotne stają się utrzymanie prawidłowych stosunków pomiędzy jej członkami, wzajemne wsparcie oraz warunki materialne, które dają poczucie bezpieczeństwa oraz umożliwiają rozwój. W wymiarze społecznym z kolei, wzrasta znaczenie integracji, współpracy i udziału jednostek w życiu publicznym.

Gmina wspiera swoich mieszkańców w radzeniu sobie z problemami i barierami życiowymi, realizując zadania społeczne w sposób efektywny, czyli dostosowany do potrzeb. Myślą przewodnią tych działań winno być kreowanie korzystnych warunków dla aktywności we wszystkich obszarach, od rekreacji, kultury, aktywności społecznej, przez pracę zawodową po kwestie zdrowia.

Mnogość oraz złożoność kwestii społecznych skłania do przyjęcia strategii, która usystematyzuje wiedzę o problemach społecznych mieszkańców oraz wskaże priorytety. Bez wątpienia, łatwiej jest bowiem funkcjonować w dynamicznych warunkach, mając określone długofalowe cele oraz kierunki działań. Temu celowi właśnie służy dokument pt. „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Swarzędz na lata 2016-2022” jako długofalowy plan działań, będący odpowiedzią na – przedstawioną w niniejszym dokumencie – diagnozę sytuacji społecznej.

I. Podstawy prawne

Podstawę prawną niniejszej Strategii stanowią art. 16 b, art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy o pomocy społecznej zwanej dalej ustawą, zgodnie z którą gmina i powiat opracowują i realizują strategię rozwiązywania problemów społecznych. Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Swarzędz na lata 2016-2022” jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma znaczenie dla bezpieczeństwa społecznego mieszkańców Gminy Swarzędz, a w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, stąd przyjęcie przez samorząd Gminy Swarzędz Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ma istotne znaczenie dla działań w obszarze lokalnej polityki społecznej.

Zjawisko ubóstwa rodzin, związane z bezrobociem, problemy egzystencji osób samotnych, starszych i niepełnosprawnych, niedostatek materialny rodzin szczególnie wielodzietnych, uzależnienie i przemoc w rodzinie to trudne problemy społeczne, które stoją przed władzami samorządowymi oraz instytucjami pomocy społecznej na poziomie lokalnym. Od skuteczności ich rozwiązywania zależy funkcjonowanie wspólnoty samorządowej, jaką stanowi gmina.

Systemowe podejście do rozwiązywania problemów rodziny powoduje, że dysfunkcje mające w niej miejsce nie są traktowane jako izolowane zjawiska dotyczące pojedynczych osób. Stąd, pomimo wielu różnych form pomocy skierowanych bezpośrednio na jednostkę, należy bezwzględnie podejmować pracę z całą rodziną, gdyż zmiany w jej funkcjonowaniu stanowią szansę na to, że następne pokolenie nie stanie się klientami pomocy społecznej.

W tym kontekście, niniejsza Strategia jest dokumentem wyznaczającym główne kierunki działań mających na celu zapewnienie mieszkańcom Gminy Swarzędz odpowiedniej jakości życia i zabezpieczenia ich podstawowych potrzeb.

Opracowanie „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Swarzędz na lata 2016-2022” oraz jej wdrażanie, odpowiada właściwym przepisom prawnym, do których należą:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U z 2016 r., poz. 930, ze zm.)
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Z 2016 r. poz. 575),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 239, ze zm.),

- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2016 r. poz. 645, ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz.U. z 2016 r. poz. 195),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r. poz.487, ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 224, ze zm.),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2015 r. poz. 2156 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 157),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 114, ze zm.),
- ustawa o pomocy osobom uprawnionych do alimentów z dnia 7 września 2007 r. (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 169 ze zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 r. nr 43 poz. 225 z późn zm.),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2016 r. poz. 546 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. nr 127 poz. 721 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 581, ze zm.).

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Swarzędz na lata 2016-2022” to dokument zgodny z nadrzędnymi dokumentami strategicznymi oraz programowymi obowiązującymi na poziomie Europy, Polski, województwa wielkopolskiego oraz powiatu poznańskiego i Gminy Swarzędz. Przedmiotowa Strategia pozostaje w zgodzie z następującymi dokumentami:

„Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”

Strategia Europa 2020 zakłada potrzebę stworzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która sprzyja włączeniu społecznemu. W odniesieniu do działań w obszarze polityki społecznej Strategia wyznacza następujące cele: zwiększenie zatrudnienia (75% osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę),

walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym (zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln.).

„Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030”

Publikacja wskazuje na pięć kluczowych czynników rozwoju kraju: warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji, wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków, rozwój produktywności i innowacyjności, efektywna dyfuzja w wymiarze regionalnym i społecznym oraz wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa.

Z perspektywy opracowywanej Strategii, to właśnie aspekt kapitału społecznego nabiera istotnego znaczenia. W kwestii jego rozwoju, dokument wskazuje na szybkie zmiany w obszarze więzi społecznych, u podstaw których leży usieciowienie społeczeństwa. Ponadto, zwraca uwagę na fakt konieczności stymulowania wzajemnego zaufania oraz wspierania aktywności obywatelskiej.

„Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2020”

Dokument wskazuje na strategiczne zadania państwa, których podjęcie jest konieczne w perspektywie najbliższych 10 lat. Z perspektywy prezentowanej Strategii, najistotniejsze zadania zawarte w dokumencie to wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela, rozwój kapitału ludzkiego, integracja społeczna, stworzenie określonych standardów usług publicznych i zapewnienie dostępu do nich.

„Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Gminy, Obszary Wiejskie” (KSRR)

Określa najważniejsze wyzwania, założenia i cele polityki regionalnej państwa. Wyznacza też zasady i mechanizmy współpracy pomiędzy rządem a samorządami wojewódzkimi oraz koordynacji działań obu szczebli. W odniesieniu do niniejszej Strategii, istotnym celem KSRR jest niwelowanie różnic w rozwoju poszczególnych obszarów kraju, w szczególności w kontekście obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług.

„Krajowe Programy Reform” (KPR)

KPR są głównym narzędziem realizacji na poziomie państw członkowskich unijnej strategii „Europa 2020”. Z punktu widzenia polityki społecznej, najistotniejsze zapisy dotyczą deklaracji, jakie Polska złożyła w zakresie następujących wartości:

- wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat na poziomie 71%
- zmniejszenie do 4,5% odsetka osób wczesnie porzucających naukę oraz zwiększenie do 45% odsetka osób z wykształceniem wyższym w wieku 30-34 lat;
- obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

„Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020” (NPZ)

Cel strategiczny NPZ to wydłużenie życia Polaków w zdrowiu, poprawa jakości życia związanej ze zdrowiem oraz ograniczanie społecznych nierówności w zdrowiu. NPZ łączy różne programy profilaktyczne, realizowane dotychczas na podstawie przepisów kilku ustaw, o różnych terminach realizacji oraz różnych źródłach i poziomach finansowania (m.in. z zakresu przeciwdziałania narkomanii lub alkoholizmowi).

„Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 2014-2020”

Celem Programu jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce poprzez:

- zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

„Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji”

Celem głównym programu jest trwale zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem

i wykluczeniem społecznym oraz wzrost spójności społecznej. Cel ten będzie realizowany w oparciu o założone cele operacyjne:

- usługi służące aktywności i profilaktyce – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży – zapewnienie rodzinom z dziećmi dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, co zwiększy szanse aktywizacji rodziców oraz zapewni profilaktykę zapobiegania ubóstwu.
- gwarancje dla przyszłości młodzieży – stworzenie młodzieży szansy wejścia na rynek pracy i zakładania rodzin, stworzenie spójnego systemu działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych, który umożliwi zdobycie niezbędnych kompetencji i umiejętności ułatwiających włączenie społeczne, aktywność zawodową, a także rozwój rodziny.
- aktywna osoba i zintegrowana rodzina – odpowiedzialne lokalne środowisko – rozwój systemu aktywnej integracji, działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem. Chodzi o łączenie ról społecznych, zawodowych i rodzinnych oraz zwiększenie znaczenia społeczności lokalnej z wykorzystaniem partnerstwa publiczno-społecznego.
- zapobieganie niepewności mieszkaniowej – zapewnienie dostępu do niedrogich mieszkań na wynajem, co zwiększy bezpieczeństwo rodzin i umożliwi ich aktywizację zawodową. Ważne też będzie zapobieganie utracie mieszkania i bezdomności, które powodują wykluczenie społeczne.
- Seniorzy – bezpieczni, aktywni i potrzebni – zapewnienie osobom starszym i niepełnosprawnym przyjaznych form opieki i aktywnego spędzania czasu oraz możliwości włączenia się do życia społecznego.

„Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”

Dokument, którego celem jest włączenie się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej, stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego poprzez dostosowanie edukacji do życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy, rozwijanie aktywnej polityki zatrudnienia, modernizacja systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i służby zdrowia oraz wspieranie integracji społecznej.

„Wielkopolska 2020 – Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku”

Zaktualizowana strategia nie jest dokumentem budowanym od podstaw. Jej konstrukcja opiera się na fundamentach poprzedniego dokumentu. Istotą proponowanych zmian jest założenie, że wzmacniać rozwój regionu można jedynie przy równoczesnym rozwoju wszystkich części Wielkopolski, zarówno

biegunów wzrostu, jak i obszarów problemowych, a przede wszystkim przez wzmacnianie wzajemnie korzystnych relacji między nimi. Rozwój należy budować na potencjałach wewnętrznych.

W kontekście niniejszej Strategii, w dokumencie „Wielkopolska 2020” wskazano na główne obszary problemowe, jak niska dzietność, wzrost udziału niepełnosprawności biologicznej oraz rozwarstwienie ekonomiczne.

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego 2014-2020”

Celem Strategii jest rozwiązywanie ważnych problemów społecznych powiatu poznańskiego oraz planowanie i realizacja wyznaczonych zadań w zakresie polityki społecznej. Strategia ma charakter przedsięwzięcia długofalowego, które angażuje do działania jednostki organizacyjne samorządów gminnych i miejskich na terenie powiatu poznańskiego. Dokument dostrzega także niebagatelną rolę organizacji pozarządowych funkcjonujących dla dobra dzieci i rodzin oraz osób niepełnosprawnych. Dodatkowo ułatwia pozyskiwanie funduszy zewnętrznych, w tym funduszy unijnych, na realizację zadań.

Strategia koncentruje się na problemach społecznych w zakresie:

- wsparcia systemu opieki nad dzieckiem i rodziną,
- promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy,
- integracji osób z niepełnosprawnościami,
- zwiększenia pomocy dla osób starszych i schorowanych – profilaktyka i przeciwdziałanie chorobom,
- aktywizacji potencjału społecznego na rzecz powiatu poznańskiego.

„Swarzędz 2020 – Strategia Rozwoju Społeczno–Gospodarczego Gminy Swarzędz”

„Swarzędz 2020” to dokument wskazujący na potrzebę realizacji sześciu celów strategicznych w Gminie:

- świadoma praca nad budowaniem społeczności lokalnej, której członkowie są wykształceni, kreatywni i utożsamiają się z miejscem zamieszkania,
- efektywna i nowoczesna gospodarka w zrównoważonej strukturze sektorowej i wielkościowej,
- funkcjonalny i efektywny system infrastruktury technicznej i społecznej,
- wysoki poziom i wysoka jakość życia oraz lepszy poziom obsługi mieszkańców,
- miasto atrakcyjne dla mieszkańców i inwestorów,
- ład przestrzenny oraz równowaga w środowisku przyrodniczym, społecznym i gospodarczym,

- czołowe miejsce i znacząca rola w Aglomeracji Poznańskiej.

II. Charakterystyka Gminy Swarzędz

Gmina miejsko-wiejska Swarzędz położona jest w centralnej części województwa wielkopolskiego, w powiecie poznańskim, na wschód od miasta Poznania, w granicach Aglomeracji Poznańskiej. Gmina Swarzędz od zachodu graniczy z miastem Poznań, od północnego-zachodu z Gminą Czerwonak, od północnego-wschodu i wschodu z Gminą Pobiedziska, od wschodu również z Gminą Kostrzyn, a od południa z Gminą Kleszczewo.

Gmina Swarzędz jest jedną z 226 gmin województwa wielkopolskiego i jedną z 17 gmin powiatu poznańskiego. W jej skład wchodzi miasto Swarzędz i 20 sołectw.

Gmina usytuowana jest przy głównym szlaku komunikacyjnym, biegnącym z zachodu na wschód, który stanowi droga krajowa nr 92 z Poznania do Warszawy. Przez Gminę przebiegają dwie, istotne linie kolejowe: z Poznania do Warszawy, oraz z Poznania do Bydgoszczy i Gdańska. Według danych, Gmina zajmuje powierzchnię 10 173 ha (co stanowi 0,34% powierzchni województwa i 5,3% powierzchni powiatu), z czego miasto Swarzędz zajmuje powierzchnię 823 ha.

Pod względem powierzchni, Gmina znajduje się na 154 miejscu wśród gmin województwa wielkopolskiego i 9 miejscu w powiecie poznańskim. Pomimo dynamicznego rozwoju infrastruktury i wysokiego stopnia zurbanizowania, użytki rolne stanowią 66,7% obszaru Gminy w tym: grunty orne zajmują 92%, łąki – 6%, pastwiska – 2%, a lesistość Gminy wynosi 13,2%, natomiast grunty znajdujące się pod wodami stanowią 2,2% powierzchni. Pozostałe grunty i nieużytki zajmują 17,9% obszaru Gminy.

Gmina Swarzędz jest ważnym i aktywnym członkiem Aglomeracji Poznańskiej. W ramach terytorialnej przynależności do obszaru funkcjonalnego miasta Poznania realizowanych jest szereg przedsięwzięć, które potwierdzają doniosłą rolę Gminy w rozwoju oraz funkcjonowaniu zespołu jednostek samorządu terytorialnego spójnie tworzących ten właśnie obszar. Przykładem aktywności Gminy Swarzędz jest m.in. członkostwo w związkach międzygminnych działających na obszarze funkcjonalnym miasta Poznania, przynależność do stowarzyszeń obejmujących jednostki samorządu terytorialnego wchodzące razem z miastem Poznań w skład Aglomeracji Poznańskiej. Wśród związków międzygminnych można wymienić: Związek Międzygminny „Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej”, Związek Międzygminny „Schronisko dla zwierząt”, Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka”.

III. Diagnoza problemów społecznych

1. Demografia

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2014 roku obszar Gminy Swarzędz zamieszkiwało 47 160 osób, z czego 65,8% na obszarze miejskim, 34,2% na obszarze wiejskim Gminy.

Spoglądając na zmienne demograficzne, warto zauważyć, że Gminę Swarzędz, podobnie jak inne części kraju cechuje wzrost odsetka osób w wieku 60+ (z 6570 w roku 2010 do 8212 w roku 2014), odmiennie jednak kształtuje się demografia osób młodych. O ile w wielu częściach kraju wyraźnie spada odsetek osób w wieku 0-19 lat, Gmina Swarzędz notuje w tym względzie wzrost (z 10235 w roku 2010 do 10845 w roku 2014).

W kontekście danych demograficznych na uwagę zasługuje również dodatnie saldo migracji. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, Gminę Swarzędz w 2014 roku opuściło 814 osób, przybyło natomiast 1253 (+439).

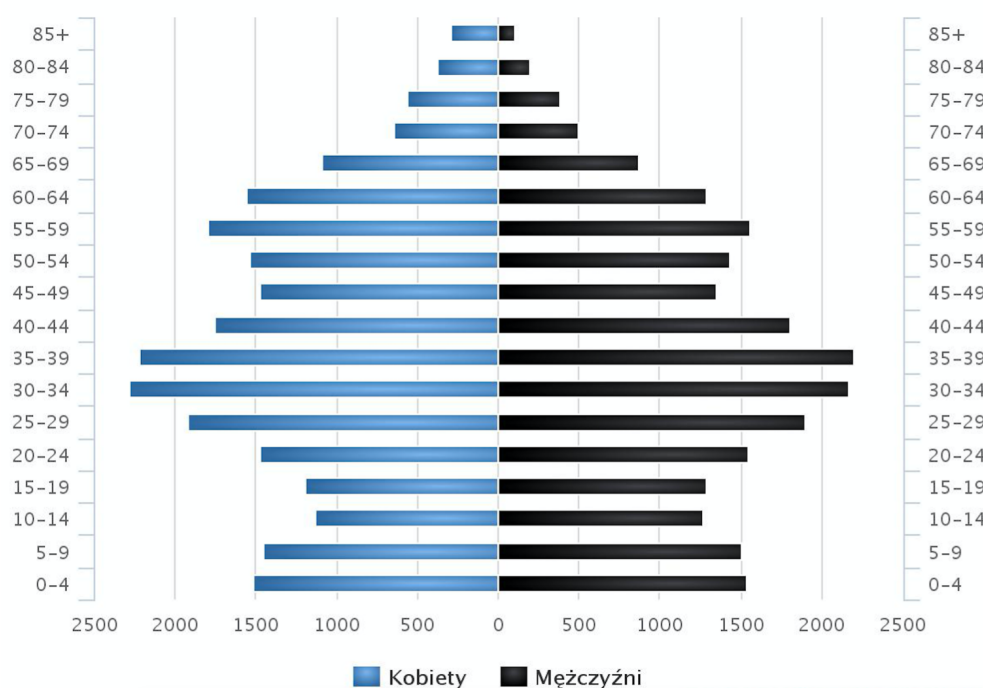
Tabela 1. Ludność Gminy Swarzędz¹

OBSZAR MIEJSKI									
Płeć	0-9 lat	10-19 lat	20-29 lat	30-39 lat	40-49 lat	50-59 lat	60-69 lat	70 i więcej lat	Razem
Mężczyzna	1778	1587	2161	2943	2033	1962	1639	874	14977
Kobieta	1830	1383	2117	2932	2118	2244	2095	1339	16058
Razem	3608	2970	4278	5875	4151	4206	3734	2213	31035
OBSZAR WIEJSKI									
Płeć	0-9 lat	10-19 lat	20-29 lat	30-39 lat	40-49 lat	50-59 lat	60-69 lat	70 i więcej lat	Razem
Mężczyzna	1227	984	1104	1473	1220	934	652	330	7924
Kobieta	1142	914	1103	1625	1178	956	751	532	8201

¹ Główny Urząd Statystyczny, zestawienie dla Gminy Swarzędz 2014.

Razem	2369	1898	2207	3098	2398	1890	1403	862	16125
--------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	------------	--------------

Wykres 1. Piramida wieku ludności Gminy Swarzędz²

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że mieszkańcy Gminy zawarli w 2014 roku 170 małżeństw, co odpowiada 5,5 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa wielkopolskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,7 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa wielkopolskiego oraz wartość porównywalna do wartości dla kraju. 27,9% mieszkańców Swarzędza jest stanu wolnego, 60,5% żyje w małżeństwie, 4,1% mieszkańców jest po rozwodzie, a 7,4% to wdowy lub wdowcy.

² Adres internetowy: <http://www.polskawliczbach.pl/Swarzedz>

2. Pomoc społeczna

Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu

Zadania z zakresu pomocy społecznej w Gminie Swarzędz realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej. Podstawą jego działalności jest realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej, w oparciu o instrumenty, określone w ustawie o pomocy społecznej, a więc działania, których celem jest udzielanie jednostkom różnych form wsparcia, pozwalających na przezwycięzenie trudnej sytuacji życiowej, której nie są one w stanie samodzielnie pokonać przy wykorzystaniu własnych umiejętności, możliwości, zasobów i uprawnień.

Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania pomocy społecznej poprzez: tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej, analizę i ocenę zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej, przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń, pobudzanie społecznej aktywności w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz świadczenie pracy socjalnej.

Praktyczne działania związane z realizacją ustawowych zadań oraz wynikających z rozeznania potrzeb to pomoc w różnych formach: pieniężnej, rzeczowej, usługowej, instytucjonalnej, poradniczo-terapeutycznej i aktywizującej. Mocną stroną instytucji jest stabilna, specjalistyczna i kreatywna kadra o wysokich umiejętnościach zawodowych. Skuteczność działań podyktowana jest współpracą z sołtysami, organizacjami pozarządowymi, uczelniami i wieloma innymi instytucjami.

Jak wynika z poniższego zestawienia, na przestrzeni ostatnich 3 lat istotnie zmniejszyła się liczba rodzin beneficjentów pomocy społecznej. W roku 2015, w stosunku do roku 2013, odnotowano spadek o 90 rodzin.

Tabela 2. Liczba rodzin beneficjentów pomocy społecznej w latach 2012-2015³

Rok	Liczba rodzin
2015	461
2014	508
2013	551

W analizowanym okresie odnotowano nie tylko spadek liczby rodzin, którym udzielono pomocy, zmianie uległy także powody, z jakich beneficjenci znaleźli się w trudnej sytuacji życiowej. Największy spadek odnotowano w odniesieniu do bezrobocia oraz ubóstwa, największy wzrost natomiast w odniesieniu do potrzeby ochrony macierzyństwa.

Tabela 3. Beneficjenci pomocy społecznej względem powodów trudnej sytuacji życiowej⁴

Powód trudnej sytuacji życiowej	2013	2014	2015
Ubóstwo	255	236	185
Sieroctwo	1	1	1
Bezdomność	31	30	29
Potrzeba ochrony macierzyństwa	65	89	93
W tym: wielodzietność	48	38	38
Bezrobocie	180	138	77
Niepelnosprawność	227	217	219

³ Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu

⁴ Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu

Długotrwała lub ciężka choroba	359	345	331
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	282	255	236
W tym: rodziny niepełne	119	94	89
Rodziny wielodzietne	56	58	63
Przemoc w rodzinie	16	10	16
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0
Alkoholizm	56	48	48
Narkomania	5	4	8
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	9	8	4
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	0	0	0
Zdarzenia losowe	3	3	3
Sytuacja kryzysowa	2	0	1
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0

Ośrodek Pomocy Społecznej poprzez sieć instytucji działających w jego strukturze rozwiązuje problemy w sposób kompleksowy i systemowy. W strukturze Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu wyodrębnia się:

Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Dom przeznaczony jest dla osób, które obecnie nie wymagają hospitalizacji. Głównym zadaniem ŚDS jest przystosowanie uczestników do możliwie jak najbardziej samodzielnego życia, wykształcenie umiejętności niezbędnych do codziennego funkcjonowania. Kolejną formą wsparcia jest **Dzienny Dom „Senior-WIGOR”** prowadzony w ramach Wieloletniego Programu „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020. Z pomocy Domu mogą korzystać osoby nieaktywne zawodowo powyżej 60 roku życia, głównie osoby posiadające niskie

dochody, złe warunki mieszkaniowe, samotne czy wykazujące ograniczenia lub bezradność w wykonywaniu codziennych czynności. Celem działalności Domu jest zapewnienie wsparcia uczestnikom, poprawa jakości ich życia, a także zapobieganie dezintegracji społecznej. W ramach placówki realizowany jest program „Aktywność – sposób na młodość”, a w nim Centrum Aktywności Seniora i 10 Klubów Młodych Duchem nakierowanych na szeroko pojętą aktywizację osób po 55 roku życia.

Gminne Centrum Informacji rozpoczęło swoją działalność w 2005 roku, wraz z IV edycją konkursu na tworzenie Gminnych Centrów Informacji, ogłoszonego przez Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. Głównym zadaniem Gminnego Centrum Informacji jest poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wsparcie aktywności zawodowej osób pozostających bez pracy. Centrum oferuje doradztwo zawodowe, poradnictwo zawodowe, udostępnianie ofert pracy, szkoleń i kursów.

Klub Integracji Społecznej, którego celem jest reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych. Są to w szczególności osoby bezrobotne, uzależnione, chore psychicznie, zwolnione z zakładów karnych, które ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych.

Punkt Przyjazny Rodzinie utworzony w ramach projektu „Schematom STOP” umożliwiający spotkania integracyjne rodzinom wielodzietnym, spotkania rodzin z opiekunem, informacje o ofercie wsparcia dla rodzin na terenie Gminy.

Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Społeczności Lokalnej w Swarzędzu działa od 2002 roku przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Swarzędzu. Celem Stowarzyszenia jest przede wszystkim zwiększenie aktywności obywateli w swoich środowiskach lokalnych, poszerzenie wiedzy społeczności lokalnych o organizacjach pozarządowych i instytucjach rządowych i samorządowych polskich i zagranicznych oraz dobrowolne niesienie pomocy osobom i rodzinom, które z różnych przyczyn niezdolne są do rozwiązywania swoich życiowych problemów.

Na przestrzeni ostatnich lat, Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu realizował – ze środków unijnych – szereg projektów skierowanych do poszczególnych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, m.in. „Nie jesteś sam – edukacja, integracja i sztuka sposobem na łamanie uprzedzeń i oporów społecznych”, „Akademia nowych możliwości – Szkoły dla rodziców drogą zwiększenia kompetencji w zakresie opieki i wychowania dzieci”, „Zdążyć przed – pomoc, profesjonalizm, profilaktyka”, „POKONAĆ WYKLUCZENIE. Wszechstronna aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powiatu poznańskiego” czy „Fabryka Umiejętności”.

W obszarze działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu, wspomnieć należy także o aktywności Sekcji Profilaktyki Uzależnień i Animacji Społecznej, w ramach której działają:

- Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin,

- Punkt Konsultacyjny ds. Przemocy,
- Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- pomoc psychologiczna w ramach Sekcji Profilaktyki Uzależnień i Animacji Społecznej,
- placówki realizujące programy socjoterapeutyczne i profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży będących w trudnej sytuacji życiowej, w szczególności pochodzących z rodzin z problemem uzależnień. Są to Świetlica Socjoterapeutyczna „Nasza Dziupla”, Świetlica Integracyjno-Terapeutyczna w Gruszczyńcu, 3 Świetlice Wiejskie w Karłowicach, Uzarszewie, Wierzonce oraz Pracownia Modelarska „Tukan”,
- Kluby Rozwoju Osobowości i Działań Twórczych.

Sekcja Profilaktyki Uzależnień i Animacji Społecznej organizuje kampanie profilaktyczno-edukacyjne, szkolenia i warsztaty, obozy i kolonie terapeutyczne i socjoterapeutyczne, a także realizuje działania w ramach animacji społecznej.

Od 2012 uregulowania prawne dotyczące wspierania rodziny i pieczy zastępczej zostały wyłączone z ustawy o pomocy społecznej i zawarte w nowej ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta określa w jednym akcie prawnym zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, jak i zasady oraz formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je jako dopełniające się i wzajemnie powiązane.

Nową formą wsparcia w rodzinie jest asystent rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny pochodzenia i rodziny dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Głównym celem asystentury jest podniesienie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, prowadzenia gospodarstwa domowego, radzenia sobie z sytuacjami dnia codziennego rodziców lub opiekunów dzieci. Efektem powinno być odzyskanie przez osoby przyjmujące pomoc kontroli nad własnym życiem, które pozwala im być samodzielnym oraz tak wypełniać role rodziców, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i rozwojowi dzieci. Efekt ten jest możliwy do osiągnięcia, przy współdziałaniu rodziny na każdym etapie metodycznego działania: od oceny wstępnej, przez układanie planu pracy i jego realizację po ocenę końcową, dostosowanie pracy do możliwości i kontekstu życia rodziny.

W Ośrodku Pomocy Społecznej w Swarzędzu zatrudnionych na etat jest trzech asystentów rodziny oraz Koordynator Zespołu ds. Asysty Rodzinnej.

W roku 2015 w Ośrodku Pomocy Społecznej asystent rodziny objął pomocą 38 rodzin. Podejmując pracę z rodziną, główny akcent powinien być nałożony na profilaktykę, czyli wsparcie udzielane rodzinie naturalnej dziecka przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej, w konsekwencji której może dojść do zabrania dziecka z domu. W 2015 roku, łącznie objęto wsparciem 95 dzieci w rodzinach korzystających ze wsparcia w postaci asystenta rodziny.

Tabela 4. Liczba rodzin i dzieci w rodzinach korzystających ze wsparcia asystenta rodziny⁵

	Liczba rodzin	Liczba dzieci w rodzinach
Asystent 1	9	21
Asystent 2	16	38
Asystent 3	13	36
Łącznie	38	95

Analiza skali zjawiska przemocy w rodzinie możliwa jest w oparciu o dane dotyczące liczby procedur Niebieskie Karty. W 2015 roku sporządzono 99 procedur Niebieskiej Karty (NK) w 88 rodzinach. Rok wcześniej w 86 rodzinach sporządzono 95 procedur NK. W 2015 roku, w stosunku do roku ubiegłego, odnotowano znaczący wzrost procedur wszczętych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu (47 w 2015 roku, 18 w 2014 roku). Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, którego bardzo istotnym elementem jest działalność Zespołu Interdyscyplinarnego, który m.in. wspiera rodziny w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych i wzmacnia pozycję dziecka poprzez zapobieganie krzywdzeniu.

Ważnym elementem systemu wspierającego rodziny w środowisku lokalnym jest system świadczeń rodzinnych, fundusz alimentacyjny, system stypendiów dla uczniów, świadczenia wychowawcze, dodatki mieszkaniowe i Karta Dużej Rodziny (Ogólnopolska, Wielkopolska i Gminna).

⁵ Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Swarzędzu

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Swarzędzu działa od 1975 roku. Posiada cztery filie w Czerwonaku, Kostrzynie, Murowanej Goślinie i Pobiedziskach. Do zadań Poradni należy diagnozowanie dzieci i młodzieży, udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych oraz organizowanie i prowadzenie wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Z bogatej oferty Poradni w zakresie szkoleń i warsztatów skorzystało w roku szkolnym 2014/2015 525 rodziców, 349 nauczycieli i 1213 uczniów.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy

Ośrodek jest jednostką organizacyjną powiatu poznańskiego świadczącą bezpłatną pomoc specjalistyczną, obejmującą swoim działaniem teren powiatu poznańskiego.

Do zadań Ośrodka należy w szczególności:

- udzielenie szybkiej i doraźnej pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej, z wyłączeniem przypadków dotyczących bezdomności,
- prowadzenie poradnictwa specjalistycznego: psychologicznego, socjalnego, prawnego oraz pedagogicznego,
- organizacja grup wsparcia oraz grup edukacyjno-terapeutycznych dla mieszkańców hostelu,
- prowadzenie mieszkań chronionych,
- realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- prowadzenie terapii wspierającej,
- współpraca z różnymi instytucjami pomocowymi oraz w ramach zespołów interdyscyplinarnych dotyczących problemu przemocy w rodzinie.

3. Rynek pracy i bezrobocie

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, osoba bezrobotna to osoba niezatrudniona i niewykonywająca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia, co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nie ucząca się w szkole,

z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub szkół wyższych w systemie niestacjonarnym, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania powiatowym urzędzie pracy oraz poszukująca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

W 2015 roku na terenie Gminy Swarzędz odnotowano mniej osób bezrobotnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy w stosunku do lat ubiegłych, co potwierdza się także w statystykach Ośrodka Pomocy Społecznej w odniesieniu do liczby osób bezrobotnych, którym udzielono pomocy.

Statystyki Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu dla Gminy Swarzędz są wyraźnie optymistyczne. Na przestrzeni ostatnich czterech lat, liczba osób bezrobotnych spadła z 900 w 2012 roku do 551 w roku 2015. Niepokoić może jednak fakt, że na relatywnie wysokim poziomie utrzymuje się odsetek osób długotrwale bezrobotnych, w roku 2015 wyniósł on 38,8%.

Wykres 2. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Swarzędz w latach 2012-2015⁶

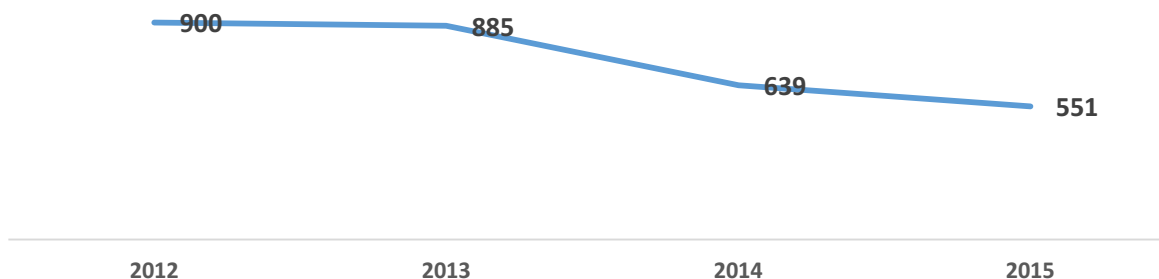

Tabela 5. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Swarzędz względem poszczególnych kategorii⁷

Bezrobotni ogółem	Kobiety	Osoby do 25 roku życia	Osoby powyżej 50 roku życia	Długotrwale bezrobotni	Niepelnosprawni	Pobierający zasiłki
551	343	52	176	214	34	139

Warto nadmienić, że na mocy zawartych porozumień pomiędzy Powiatowym Urzędem Pracy w Poznaniu a jednostką samorządu gminnego, Urząd Pracy świadczył także usługi w miejscu zamieszkania bezrobotnych, co pozwoliło zwiększyć dostępność do pośrednictwa pracy i poradnictwa

⁶ Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu.

⁷ Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu.

zawodowego. Dodatkowo, przedstawiciele Urzędu Pracy organizowali spotkania z uczniami i rodzicami na terenie szkół w Gminie Swarzędz.

W kontekście rynku pracy należy także wspomnieć o kontynuacji w 2015 roku projektu „Schematom STOP”, którego celem jest wspólne działanie instytucji pomocy społecznej i instytucji rynku pracy, ukierunkowane na wieloaspektowe wsparcie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu aktywnie uczestniczy w działaniach w obszarze rynku pracy. W ramach projektu „Nie jesteś sam”, realizowanego przez Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Społeczności Lokalnej w Swarzędzu, działające przy Ośrodku Pomocy Społecznej, organizowane są Swarzędzkie Targi Pracy, warsztaty aktywnego poszukiwania pracy, ekonomii społecznej oraz konsultacje z doradcą zawodowym. Ponadto, na podstawie porozumienia z Powiatowym Urzędem Pracy w Poznaniu, Klub Integracji Społecznej w Swarzędzu realizuje projekt „Program Aktywizacja i Integracja – przeciw wykluczeniu”, w ramach którego organizowane są warsztaty umiejętności społecznych, warsztaty komputerowe i kreatywne warsztaty twórcze.

Analiza danych dotycząca podmiotów gospodarki wskazuje, że Gmina Swarzędz jest atrakcyjna pod względem lokalizacji dla działalności gospodarczej. W 2015 roku Gmina zajęła 7 lokatę w województwie pod względem liczby podmiotów gospodarki na 10 tys. ludności.

Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego, stopa bezrobocia w Polsce będzie w najbliższych latach sukcesywnie spadać. Według danych Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, do 2020 roku wzrośnie zapotrzebowanie na informatyków i specjalistów od teleinformatyki – o ponad 40 proc. w stosunku do 2014 r. Znacząco wzrośnie popyt na ekonomistów i osoby od zarządzania. O 25% (czyli o 109 tys.) wzrośnie także zatrudnienie specjalistów z zakresu fizyki, statystyki i nauk technicznych.

Zwiększy się także zatrudnienie specjalistów od prawa, nauk społecznych i kultury – o 19 proc. Wraz z profesjonalizacją armii będzie rosło zatrudnienie szeregowych żołnierzy (o 17 proc., 6 tys. nowych etatów). Więcej o 12 proc. będzie też techników informatyków (7 tys. nowych miejsc pracy), o podobny odsetek (co daje o 57 tys. osób więcej) wzrośnie zapotrzebowanie na specjalistów od zdrowia (lekarzy i farmaceutów). Co ważne, w liczbach bezwzględnych wzrośnie także zapotrzebowanie na kierowców – 86 tys. osób na takich stanowiskach znajdzie pracę do 2020 r., podobnie 68 tys. nowych sprzedawców, 34 tys. operatorów maszyn. 29 tys. zostanie zatrudnionych w usługach osobistych.

Na powyższe tendencje zwraca również uwagę „Strategia Zatrudnienia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020”. Wskazuje ona ponadto, że prognozowana jest regresywna struktura ludności wynikająca z faktu starzejącego się społeczeństwa, natomiast struktura wykształcenia mieszkańców nie ulegnie istotnym zmianom.

Biorąc pod uwagę powyższe dane oraz mając na względzie konsekwentny rozwój Gminy Swarzędz, zarówno w zakresie szeroko rozumianej infrastruktury, działań pomocowych kierowanych do

mieszkańców, jak i tworzenia pozytywnego klimatu dla powstawania nowych podmiotów gospodarki, prognoza dla rynku pracy w Gminie wydają się bardzo optymistyczna.

4. Uzależnienia

W znaczeniu potocznym uzależnienie rozumiane jest jako nabyta silna potrzeba wykonywania określonej czynności lub zażywania substancji psychoaktywnej. Do najważniejszych uzależnień należą: alkoholizm, nikotynizm, narkomania, lekomania. Wśród uzależnień behawioralnych czołowe miejsca zajmują: nadmierne korzystanie z telewizji i Internetu, gier komputerowych i hazardowych, kompulsywne zakupy oraz praca.

Na terenie Gminy Swarzędz działa Poradnia Specjalistyczna IPSIS oraz Swarzędzkie Centrum Pomocy Psychologicznej „Persona” oferujące pomoc w ramach poradni zdrowia psychicznego, poradni leczenia uzależnień behawioralnych, poradni leczenia uzależnień, oddziału dziennego leczenia uzależnień.

Oszacowanie skali problemu uzależnienia jest trudne z uwagi na znaczny odsetek osób dotkniętych problemem, które jednak nie szukają wsparcia u profesjonalistów i w instytucjach pomocowych. Skalę tego problemu na terenie Gminy Swarzędz przedstawić można na podstawie danych z Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Z danych szacunkowych, opracowanych w oparciu o dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że „w Gminie żyje około 932 osób uzależnionych od alkoholu oraz 2330-3263 osób pijących szkodliwie i ryzykownie. Wokół nich żyją dorośli członkowie rodzin (małżonkowie, rodzeństwo, rodzice, dziadkowie), czyli dalsze 3728 mieszkańców i dzieci żyjących w otoczeniu osoby uzależnionej od alkoholu”⁸. Przeprowadzone w trakcie opracowywania strategii badania zdają się potwierdzać powyższe analizy (patrz: wyniki badania mieszkańców Gminy).

Ze statystyk Komisariatu Policji w Swarzędzu wynika, że w okresie ostatnich trzech lat nastąpił wyraźny spadek liczby interwencji w stosunku do osób nietrzeźwych.

⁸ Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – Swarzędz 2016.

Tabela 6. Interwencje Policji w stosunku do osób nietrzeźwych w latach 2013-2015⁹

Interwencja	2013	2014	2015
Osoby nietrzeźwe odwiezione do Izby Wyrzeźwień	271	205	170
Osoby nietrzeźwe odwiezione do miejsca zamieszkania	40	48	26
Osoby nietrzeźwe odwiezione do placówek służby zdrowia	29	10	12
Osoby nietrzeźwe odwiezione do innych jednostek Policji	78	45	32

5. Bezpieczeństwo publiczne

Na terenie Gminy znajduje się Komisariat Policji. W środowisku lokalnym działa siedmiu policjantów dzielnicowych. Na terenie Gminy Swarzędz funkcjonuje także Straż Miejska. O bezpieczeństwo mieszkańców Gminy dba również Ochotnicza Straż Pożarna w Swarzędzu i Kobylnicy.

Z danych udostępnionych przez Komisariat Policji w Swarzędzu wynika, że w okresie ostatnich trzech lat spadła liczba popełnionych wykroczeń (z 2383 w 2013 roku do 2029 w 2015 roku). Warto zauważyć, że w okresie ostatnich dwóch lat wyraźny spadek zanotowano w kategorii wykroczeń przeciwko przepisom ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Optymistyczne są także statystyki dotyczące liczby stwierdzonych przestępstw. Wyraźny spadek notuje się w odniesieniu do przestępstw kryminalnych oraz kradzieży (za wyjątkiem kradzieży samochodów – w tym przypadku liczba przestępstw utrzymuje się na podobnym poziomie od trzech lat). Warto także nadmienić, że w okresie ostatnich trzech lat wzrosła liczba nietrzeźwych kierujących (z 45 w 2013 roku do 59 w 2015 roku).

Należy wyraźnie zaznaczyć, że prezentowane dane statystyczne nie pozwalają na jednoznaczne porównanie tendencji w perspektywie czasowej, w szczególności z uwagi na fakt, że w sierpniu 2015 obszar działania Komisariatu Policji w Swarzędzu został poszerzony o Gminę Kleszczewo. Ponadto, w przypadku przestępstw związanych z narkotykami, w 2013 roku obowiązywała inna kategoryzacja przestępstw. Nie zmienia to jednak faktu, że pomimo poszerzenia obszaru działania Policji w Gminie, większość zdarzeń w prezentowanych kategoriach wykroczeń i przestępstw stwierdzonych uległa zmniejszeniu.

Warto także podkreślić, że w kwestii bezpieczeństwa, Gmina podąża za ogólnopolskimi statystykami. Znaczny spadek liczby przestępstw kryminalnych, coraz częściej ujawniane przez

⁹ Dane udostępnione przez Komisariat Policji w Swarzędzu.

policjantów przestępstwa gospodarcze oraz wysoka wykrywalność sprawców przestępstw to tendencje podsumowujące statystycznie rok 2015 w Polsce. Spadła liczba zarówno poważnych przestępstw kryminalnych, jak też mniej groźnych w skutkach, lecz uciążliwych dla społeczeństwa przestępstw takich jak drobne kradzieże lub uszkodzenia mienia.

Tabela 7. Wykroczenia popełnione na terenie Gminy Swarzędz w latach 2013-2015¹⁰

Wybrana kategoria	2013	2014	2015**
Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	22	25	18
Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	2	16	13
Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	1321	1393	1065
Wykroczenia przeciwko mieniu	758	759	720
Wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej	4	5	10
Wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego	41	37	18
Wykroczenia przeciwko przepisom ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	235	321	185

Tabela 8. Przestępstwa stwierdzone na terenie Gminy Swarzędz w latach 2013-2015¹¹

Wybrana kategoria	2013	2014	2015**
Kryminalne	1171	567	583
Gospodarcze	146	85	115
Kradzież z włamaniem	110	61	71

¹⁰ Dane udostępnione przez Komisariat Policji w Swarzędzu.

¹¹ Dane udostępnione przez Komisariat Policji w Swarzędzu.

Kradzież	354	208	197
<i>W tym kradzież samochodu</i>	42	42	44
Uszkodzenie mienia	83	44	56
Robój	5	8	3
Bójka, pobicie	3	1	0
Narkotyki	263*	24	25
Nietrzeźwi kierujący	45	50	59

*sprawa wieloczynowa

**od sierpnia 2015 dodatkowo dane z Gminy Kleszczewo

W 2015 roku policjanci Komisariatu Policji w Swarzędzu przeprowadzili 45 interwencji dotyczących przemocy domowej. Do Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wpłynęło 99 Niebieskich Kart, z czego 47 związanych było z występowaniem problemu alkoholowego w rodzinie, 5 z kolei związanych z zażywaniem substancji psychoaktywnych.

Z analizy wynika, że w badanym okresie (trzech ostatnich lat) liczba procedur związanych z Niebieskimi Kartami utrzymuje się na podobnym poziomie. Warto jednak zauważyć, że w 2015 roku nastąpił spadek liczby procedur wszczętych przez Policję, natomiast wzrost liczby procedur wszczętych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

Tabela 9. Procedury Niebieskich Kart w poszczególnych latach¹²

Procedura wszczęta przez:	2015	2014	2013
Policja	49	73	73
Ośrodek Pomocy Społecznej	47	18	25

¹² Sprawozdania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Oświata	2	2	1
Służba zdrowia	1	2	2
Razem	99	95	101

6. Edukacja

12 306 mieszkańców Gminy Swarzędz jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lat) (w tym 5 977 kobiet oraz 6 329 mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 23,0% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,4% wykształcenie policealne, 12,8% średnie ogólnokształcące, a 16,5% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 24,9% mieszkańców Gminy Swarzędz, gimnazjalnym 5,0%, natomiast 14,5% podstawowym ukończonym. 0,9% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa wielkopolskiego mieszkańcy Gminy Swarzędz mają wyższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Gminie Swarzędz największy odsetek ma wykształcenie wyższe (25,2%) oraz zasadnicze zawodowe (18,5%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (31,7%) oraz wyższe (20,6%).

21,9% mieszkańców Gminy Swarzędz w wieku potencjalnej nauki (3-24 lat) zalicza się do przedziału 3-6 lat – wychowanie przedszkolne (22,7% wśród dziewczynek i 21,1% wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 854 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 1,08 dzieci w wieku przedszkolnym.

W grupie wiekowej 3-24 lat na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształcą się 26,5% ludności (26,4% wśród dziewczynek i 26,6% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 21 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (Stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 88,35.

Wśród mieszkańców w wieku potencjalnej nauki 11,5% zalicza się do przedziału 13-15 lat – kształcenie na poziomie gimnazjalnym (11,0% wśród dziewcząt i 12,0% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach gimnazjalnych przypada 23 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (Stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach gimnazjalnych do osób w wieku 13-15 lat) wynosi 89,96.

W grupie wiekowej 3-24 lat na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształcą się 16,1% mieszkańców (15,8% wśród dziewcząt i 16,3% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących przypada 1 uczeń. 24 uczniów przypada na oddział w zasadniczych szkołach zawodowych. 21 uczniów przypada na oddział w szkołach średnich zawodowych i artystycznych.

W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się

24,0% mieszkańców Gminy Swarzędz w wieku potencjalnej nauki (24,0% kobiet i 24,0% mężczyzn).

W Gminie funkcjonuje dwadzieścia pięć placówek wychowania przedszkolnego, sześć szkół podstawowych, pięć gimnazjów, zasadnicza szkoła zawodowa, technikum oraz trzy licea ogólnokształcące.

Tabela 10. Placówki przedszkolne i szkolne oraz liczba dzieci i młodzieży w poszczególnych latach¹³

	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Placówki wychowania przedszkolnego	22	23	25
w tym przedszkola	16	17	19
Miejsca w przedszkolach	1536	1635	1814
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	1874	2055	1989
w tym w przedszkolach	1530	1604	1694
Szkoły podstawowe	6	6	6
Uczniowie szkół podstawowych	2683	2773	3152
Szkoły gimnazjalne	5	5	5
Uczniowie szkół gimnazjalnych	1320	1274	1254

¹³ Zestawienie Głównego Urzędu Statystycznego dla Gminy Swarzędz za lata 2012-2015.

7. Zdrowie

Na terenie Gminy Swarzędz działa Podstacja Pogotowia Ratunkowego, 5 przychodni lekarskich, 5 centrów medycznych, pracownie badań, poradnie psychologiczne prawie 80 prywatnych gabinetów lekarskich i stomatologicznych oraz 16 aptek.

W 2014 roku 40,5% zgonów w Swarzędzu spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 28,0% zgonów w Swarzędzu były nowotwory, a 7,2% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 mieszkańców Swarzędza przypada 7.24 zgonów. Jest to znacznie mniej od wartości średniej dla województwa wielkopolskiego oraz znacznie mniej od wartości średniej dla kraju¹⁴.

W ostatnich latach liczba punktów, w których udzielane są usługi medyczne istotnie wzrosła, wprost proporcjonalnie do rozwoju Gminy. Warto jednak zauważyć, że z wyników badania przeprowadzonego wśród mieszkańców, usługi zdrowotne są kwestią najniżej ocenianą w Gminie (patrz: Analiza wyników badania mieszkańców).

8. Życie kulturalne – sport i rekreacja

Na terenie Gminy Swarzędz działają trzy kluby sportowe: SKS Unia Swarzędz, LZS „Piast” Kobylnica oraz Swarzędzki Klub Karate-do „FIGHTER” oraz cztery uczniowskie kluby sportowe zlokalizowane przy swarzędzkich szkołach.

Na obszarze Gminy działa także:

- **Swarzędzkie Centrum Sportu i Rekreacji:** kompleks obejmujący 3 pełnowymiarowe boiska do piłki nożnej, halę sportową, krytą pływalnię i sztuczne lodowisko,
- **ATRIUM Centrum Sport & Fitness, które oferuje** siłownię, aerobik, saunę, solarium, masaże, salę gimnastyczną, zajęcia z kickboxingu, nauki jazdy konnej dla dzieci i dorosłych, hipoterapię, wołyżerkę, krytą ujeżdżalnię, pensjonat dla koni,
- **STREFA SPORTU TENIS & FITNESS** to klub, który posiada dwa kryte korty tenisowe ze sztuczną nawierzchnią. Ponadto, oferuje zajęcia sportowe i taneczne dla dzieci i młodzieży,
- **Aeroklub Poznański im. Wandy Modlibowskiej,**
- **Park linowy "CASCADER PARK",**
- **Gospodarstwo Agroturystyczne "Podkowa",** które oferuje naukę jazdy konnej i przejażdżki bryczką.

Na terenie Gminy działa Ośrodek Kultury, który jest organizatorem i koordynatorem większości

¹⁴ Adres internetowy: <http://www.polskawliczbach.pl/Swarzedz>.

przedsięwzięć kulturalnych. Dzięki różnorodnym sekcjom swoje zainteresowania mogą w nim rozwijać uczestnicy w każdym wieku. Na 2016 rok Ośrodek Kultury w Swarzędzu zaplanował aż 41 imprez dla lokalnej społeczności.

Działalność kulturalną na terenie Gminy Swarzędz prowadzą także:

- Stowarzyszenie Kulturalne Orkiestra Dęta w Swarzędzu
- Orkiestra Flażoletowa
- Chór męski "Akord"
- Chór kameralny Dysonans
- Zespół Regionalny "Olszyna"

Ważną rolę w działalności kulturalnej Gminy odgrywa Biblioteka Publiczna w Swarzędzu. W 2015 roku ze zbiorów Biblioteki skorzystało ponad 6 tysięcy mieszkańców, którym udostępniono prawie 130 tysięcy książek. Działalność Biblioteki Publicznej w Swarzędzu nie ogranicza się tylko do udostępniania publikacji. Biblioteka organizuje spotkania autorskie, warsztaty, wystawy oraz konkursy i grupy zabawowe dla najmłodszych.

Warto w tym miejscu ponownie zaznaczyć, że w działalność na rzecz animacji społecznej lokalnych środowisk oraz społecznej integracji i reintegracji, aktywnie włącza się Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

9. Infrastruktura i sytuacja mieszkaniowa

Gmina Swarzędz usytuowana jest przy trasie nr 92. Przez Gminę biegnie również droga nr 5. Przebiegają tu także dwie ważne linie kolejowe, mające stacje w Swarzędzu, Paczkowie oraz Kobylnicy. Sieć gminnych dróg wykorzystywana jest przez gminną publiczną komunikację autobusową. Publiczny transport zbiorowy o charakterze użyteczności publicznej realizowany jest przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Swarzędzu. Do dyspozycji oddano siedem linii autobusowych kursujących na terenie Gminy, sześć linii komunikujących mieszkańców z miastem Poznań (w tym jedna nocna) oraz dwie linie powstałe na podstawie porozumienia międzygminnego z Gminami Kostrzyn oraz Kleszczewo.

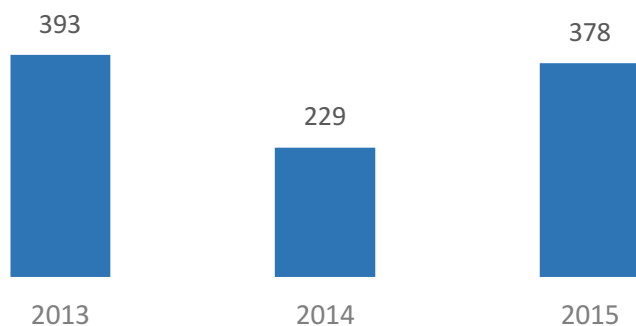
W granicach miasta Swarzędza znajduje się Jezioro Swarzędzkie z sukcesywnie rozwijającą się infrastrukturą rekreacyjną, od wypożyczalni sprzętu wodnego po ścieżki rowerowe.

Mieszkańcy Gminy mogą korzystać z szerokiej oferty handlowo-usługowej. Działają tu m.in.: Centrum Handlowe ETC, CH „Agrobex”, czy też markety: Piotr i Paweł, Chata Polska, Biedronka, Lidl, Carrefour i inne. Pod tym względem Gmina wyraźnie wyróżnia się na tle innych, podpoznańskich miejscowości.

Na przestrzeni ostatnich lat intensywnie rozwija się infrastruktura Gminy, od dróg, ścieżek rowerowych, placów zabaw, boisk sportowych, po nowoczesne szkoły (Szkoła Podstawowa w Zalasewie).

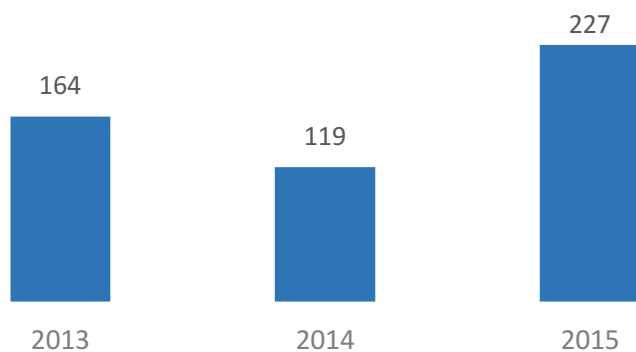
Wzrost liczby ludności na terenie Gminy Swarzędz wiąże się ze wzrostem liczby nowych mieszkań. Według danych GUS za pierwsze trzy kwartały poszczególnych lat, w 2015 roku wybudowano 378 nowych mieszkań. To znaczący wzrost w stosunku do poprzedniego roku, kiedy to w pierwszych trzech kwartałach oddano do użytkowania 229 mieszkań.

Wykres 3. Liczba wybudowanych mieszkań na terenie Gminy w pierwszych trzech kwartałach w latach 2013-2015¹⁵

W odniesieniu do budownictwa mieszkaniowego obserwuje się także wzrost realizacji deweloperskich (sprzedaż lub wynajem). W pierwszych trzech kwartałach 2015 roku to 227 nowych mieszkań.

Wykres 4. Liczba realizacji deweloperskich na terenie Gminy w pierwszych trzech kwartałach w latach 2013-2015¹⁶

W ostatnich latach nie realizowano budownictwa spółdzielczego oraz komunalnego. Ostatnie mieszkania spółdzielcze wybudowano w 2007 roku, komunalne natomiast w 2012 roku (33).

¹⁵ Zestawienie Głównego Urzędu Statystycznego dla Gminy Swarzędz za lata 2012-2015.

¹⁶ Zestawienie Głównego Urzędu Statystycznego dla Gminy Swarzędz za lata 2012-2015.

10. Działalność organizacji pozarządowych

Na terenie Gminy Swarzędz działa 101 organizacji pozarządowych. Ze względu na ich działalność statutową, podzielić je można na trzy, główne grupy:

- organizacje pomocowe,
- organizacje działające w obszarze kultury, rekreacji, edukacji i zdrowia,
- organizacje działające w obszarze sportu.

W roku 2015, zadania publiczne na rzecz lokalnej społeczności podjęły 34 organizacje, realizując łącznie 51 projektów na podstawie zawartych umów na wspieranie realizacji zadań publicznych. Na podstawie sprawozdań z realizacji zadań publicznych w zadania było zaangażowanych ok. 285 osób (w tym ok. 150 wolontariuszy), a adresatami różnych działań publicznych było ok. 21 750 osób.

Z punktu widzenia działań pomocowych, istotną rolę w Gminie odgrywa **Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Specjalnej Troski im. Leszka Grajka w Swarzędzu**. Obecnie Stowarzyszenie obejmuje opieką prawie 300 dzieci i osób z niepełnosprawnością. Stowarzyszenie organizuje dla nich systematyczne zajęcia w zakresie:

- wczesnej interwencji,
- rehabilitacji ruchowej z hydromasażem w salach rehabilitacyjnych i domach (przy cięższym stanie zdrowia),
- terapii pedagogicznej, terapii logopedycznej, zajęć z psychologiem, dogoterapii, hipoterapii.

Osoby dorosłe doskonaliły swoje umiejętności w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej w prowadzonym przy Stowarzyszeniu Warsztacie Terapii Zajęciowej. Stowarzyszenie prowadzi 5 pracowni terapeutycznych na osiedlu Kościuszkowców w Swarzędzu oraz 3 pracownie w budynku przy ulicy Poznańskiej w Kobylnicy. W ramach wczesnej interwencji Stowarzyszenie pracuje również z niemowlakami.

Stowarzyszenie jest również inicjatorem cyklicznych przedsięwzięć, takich jak Bal z Mikołajem, letnia olimpiada sportowa, Anielskie Śpiewogrania. Stowarzyszenie jest też organizatorem letnich wyjazdów rehabilitacyjnych. Współpracuje i współuczestniczy w wielu wydarzeniach w powiecie jak i województwie, adresowanych dla osób niepełnosprawnych.

Na podkreślenie zasługuje również fakt, że bardzo wielu młodych mieszkańców Gminy pierwsze

doświadczenia w pracy społecznej zdobywa właśnie w Stowarzyszeniu podczas pracy wolontaryjnej. Stowarzyszenie działa od 1991 roku i jest inicjatorem różnych przedsięwzięć oraz kreatorem lokalnej polityki związanej z niepełnosprawnymi mieszkańcami Gminy Swarzędz.

Inne organizacje pozarządowe, z którymi współpracuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu to:

- **Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Społeczności Lokalnej w Swarzędzu**

Stowarzyszenie działa przy Ośrodku Pomocy Społecznej na rzecz osób starszych, zagrożonych wykluczeniem. Ma na celu poprawę sytuacji dzieci i rodzin oraz aktywizację seniorów. Propaguje i wciela w życie ideę wolontariatu. Wspiera samorządność i samodzielność dzieci i młodzieży.

- **Fundacja Muszkieterów**

Głównym celem Fundacji Muszkieterów jest pomoc tym, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, zwłaszcza dzieciom z domów dziecka. Poprzez akcje Fundacji przedsiębiorcy starają się realizować zasadę społecznej odpowiedzialności przedsiębiorczości polegającą m. in. na dzieleniu się wypracowanymi zyskami.

- **Fundacja ARTiFAKT**

Organizacja powstała na kanwie funkcjonującej w Swarzędzu pracowni artystycznej ceramiki i rzeźby. Działalność Fundacji nie ogranicza się tylko do funkcji plastycznych. Praca z gliną czy rękodzieło są ważnym zadaniem dla członków organizacji, ale nie jedynym. Dużo przedsięwzięć ARTIFAKTu związanych jest z zarażaniem miłością do twórczości i rozwijaniem artystycznych zmysłów u dzieci (i mieszkańców) miasteczek i wsi oddalonych od metropolii.

- **Stowarzyszenie „Horyzonty” Poznań**

Do głównych zadań Stowarzyszenia należy organizowanie i prowadzenie działań profilaktycznych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych demoralizacją i społecznie niedostosowanych, przeciwdziałanie demoralizacji i przestępczości dzieci i młodzieży poprzez stosowanie środków zapobiegawczych (profilaktycznych) powstawaniu tych zjawisk w skali indywidualnej i zbiorowej, inicjowanie i realizacja zadań zmierzających do readaptacji społecznej nieletnich zagrożonych demoralizacją oraz nieletnich sprawców czynów karalnych oraz reintegracja zawodowa i społeczna osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

- **Stowarzyszenie Abstynentów Żagiel**

Stowarzyszenie prowadzi działalność w zakresie terapii osób uzależnionych od alkoholu – grupa AA, spotkań rodzinnych, wsparcia dla współuzależnionych oraz organizacji czasu wolnego dzieci pacjentów.

- **Polski Komitet Pomocy Społecznej**

Celem Stowarzyszenia jest kształtowanie postaw społecznych, sprzyjających bezpośredniemu uczestnictwu w działaniach na rzecz osób potrzebujących pomocy, niesienie fachowej pomocy, udzielanie materialnego i organizacyjnego wsparcia oraz przywracanie nadziei i poczucia bezpieczeństwa ludziom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych, w szczególności biednym, bezdomnym, samotnym i opuszczonym.

- **Caritas przy Parafiach**

Stowarzyszenie Udziela pomocy doraźnej i długofalowej, materialnej i finansowej osobom bezrobotnym, bezdomnym, chorym, starszym, dzieciom z rodzin ubogich, a także imigrantom i uchodźcom. Caritas udziela również pomocy humanitarnej ofiarom wojen, kataklizmów i nieszczęść naturalnych poza granicami Polski.

- **Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji**

Głównym celem Fundacji jest szeroko pojmowane wspieranie działań na rzecz rozwoju edukacji w Polsce, które przyczynią się do poprawy jakości i efektywności systemu oświaty, szkolnictwa wyższego i szkoleń w Polsce oraz ich otwarcia na świat.

- **Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Lider**

Celem Stowarzyszenia jest pomoc dzieciom i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych dotkniętych alkoholizmem oraz innymi patologiami. Stowarzyszenie organizuje m.in. obozy terapeutyczne dla dzieci i młodzieży zagrożonych patologią oraz zajęcia mające na celu wyrównywanie ich szans w środowisku.

- **Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Wielkopolski Oddział Regionalny reprezentowany przez TPD Oddział Miejski w Swarzędzu**

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci jest pozarządowym stowarzyszeniem prowadzącym działalność pożytku publicznego na rzecz dzieci. W ramach działalności służy dzieciom poprzez organizację zastępczych środowisk rodzinnych dla dzieci osieroconych, opiekę i pomoc udzielaną dzieciom z rodzin biednych, działalność opiekuńczo-wychowawczą w miejscu zamieszkania.

- **Stowarzyszenie Kulturalne Orkiestra Dęta w Swarzędzu**

Stowarzyszenie prowadzi działalność w zakresie muzyki, kultury, sztuki oraz ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

IV. Analiza wyników badań

1. Badanie wśród mieszkańców gminy

Badanie wśród mieszkańców zrealizowano z 381 respondentami, z czego 67,2% pochodziło z obszaru miejskiego, 32,8% z obszarów wiejskich gminy. 52,2% ankietowanych stanowiły kobiety, 47,8% mężczyźni. Rozkład próby badawczej miał charakter reprezentatywny ze względu na zmienne: obszar miejsca zamieszkania, płeć oraz wiek badanych i został opracowany w oparciu o dane Głównego Urzędu Statystycznego.

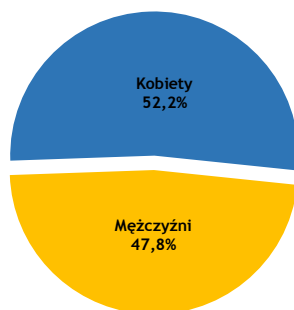
Tabela 11. Rozkład próby badawczej w badaniach mieszkańców Gminy

	18-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70+	Razem
Obszar miejski							
Mężczyzna	23	31	21	21	17	9	122
Kobieta	22	31	22	23	22	14	134
Obszar wiejski							
Mężczyzna	12	15	13	10	7	3	60
Kobieta	12	17	12	10	8	6	65
Razem	69	94	68	64	54	32	381

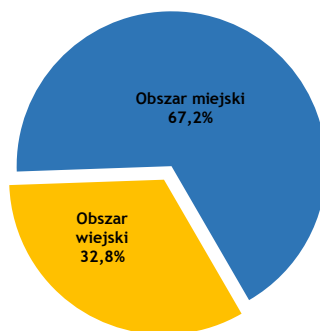
W prezentowanym projekcie badawczym zastosowano metodę sondażu diagnostycznego. Zgodnie z przyjętą metodologią, wielkością próby badawczej oraz wytycznymi Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu, przyjęto ankietę jako technikę badawczą. W tym celu skonstruowano narzędzie badawcze w postaci kwestionariusza ankiety. Materiał badawczy pozyskano metodą bezpośrednich wywiadów kwestionariuszowych.

Profil demograficzny respondentów

Wykres 5. Badani mieszkańcy Gminy względem płci

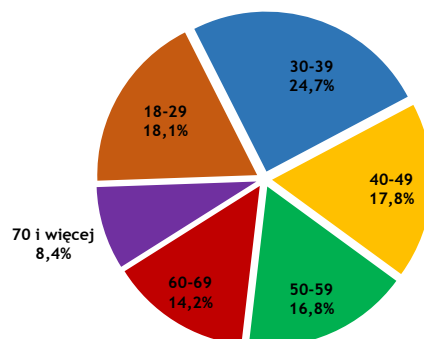

Wykres 6. Badani mieszkańcy Gminy względem obszaru miejsca zamieszkania

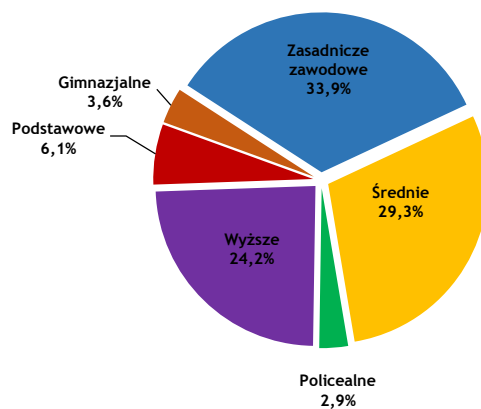
Spśród ogółu badanych, największy odsetek to osoby w wieku 30-39 lat (24,7%) oraz 18-29 lat (18,1%). Najmniej liczną grupę wiekową stanowią z kolei osoby w wieku 70 lat i więcej (8,4%).

Wykres 7. Badani mieszkańcy Gminy względem grup wiekowych

Wśród badanych mieszkańców gminy, największy odsetek posiadał wykształcenie zasadnicze zawodowe (33,9%), następnie średnie (29,3%) oraz wyższe (24,2%). Spośród respondentów, 6,1% ukończyło szkołę podstawową, 3,6% gimnazjum, a 2,9% szkoły policealne.

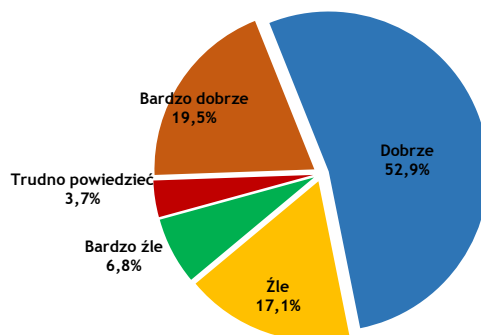
Wykres 8. Badani mieszkańcy Gminy względem poziomu wykształcenia

Ocena jakości życia w gminie

Na pytanie o jakość życia w gminie, biorąc pod uwagę ogół respondentów, wyrażona została pozytywna opinia. Aż 72,4% badanych bardzo dobrze i dobrze wypowiada się na temat aktualnych warunków życia w mieście. Łącznie 23,9% ankietowanych wyraziło negatywną opinię w tej kwestii. 3,7% respondentów nie potrafiło wyrazić jednoznacznej opinii.

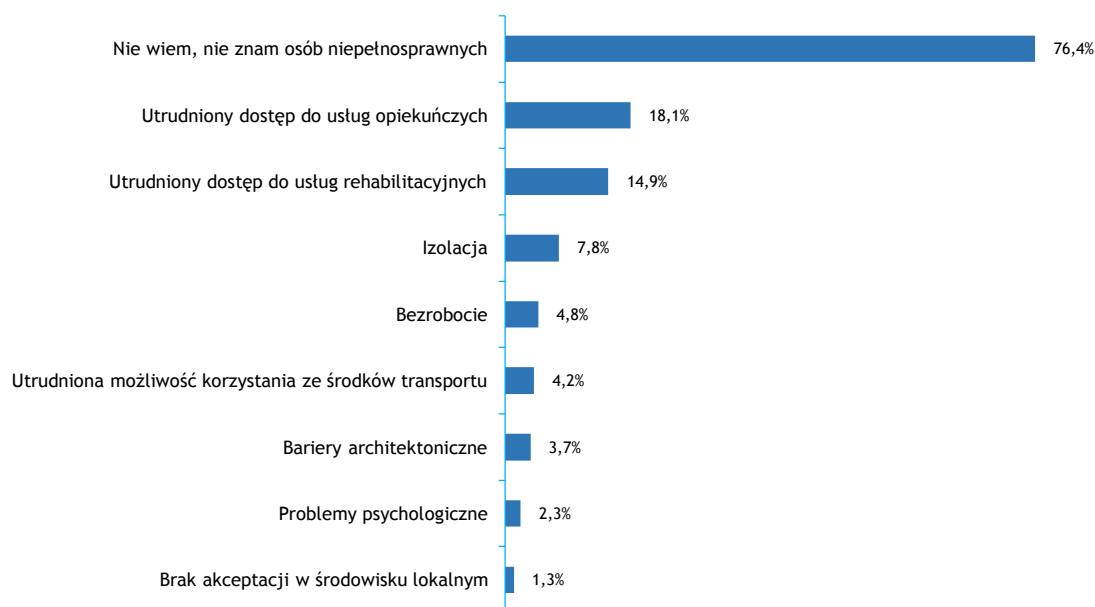
Wykres 9. Badani mieszkańcy względem opinii na temat jakości życia w Gminie

Problemy osób niepełnosprawnych

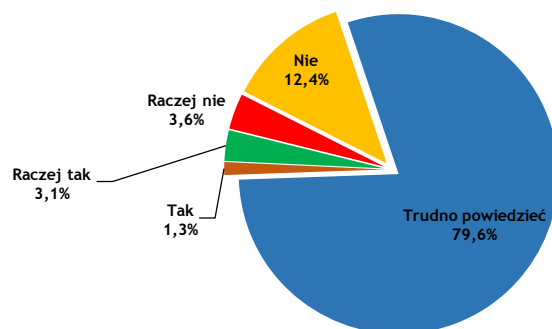
W odniesieniu do pytania o problemy osób niepełnosprawnych, większość respondentów nie potrafiła określić, z jakimi trudnościami borykają się te osoby, z uwagi na fakt, że nie znają osób niepełnosprawnych lub znają je niedostatecznie. Spośród badanych, którzy wskazali na problemy osób niepełnosprawnych, największy odsetek odpowiedzi koncentrował się wokół kwestii medycznych: utrudniony dostęp do usług medycznych (18,1%) oraz rehabilitacyjnych (14,9%). Na izolację osób niepełnosprawnych zwróciło uwagę 7,8% badanych, na kwestię bezrobocia 4,8%. Nieznaczny odsetek respondentów wspomniał o utrudnieniach komunikacyjnych (4,2%), barierach architektonicznych (3,7%) oraz problemach psychologicznych (2,3%). Najmniejszy odsetek badanych wskazał na brak akceptacji w środowisku lokalnym (1,3%).

Wykres 10. Problemy osób niepełnosprawnych w opiniach mieszkańców Gminy

Podobnie, jak w poprzednim pytaniu, tak na pytanie o to, czy oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest wystarczająca, większość badanych nie potrafiła udzielić jednoznacznej odpowiedzi (79,6%). Spośród respondentów, łącznie 16,0% twierdziło, że pomoc udzielana osobom niepełnosprawnym jest niewystarczająca. Odmiennego zdania było zaledwie 4,4%.

Wykres 11. Opinie mieszkańców Gminy na temat pomocy oferowanej osobom niepełnosprawnym

W opinii większości badanych, dostęp do placówek opieki zdrowotnej w Gminie jest niewystarczający (72,3%). Trudno jednak w tym kontekście oceniać działalność Gminy w tym zakresie, bowiem dostępność do usług medycznych jest jedną z najniżej ocenianych zmiennych w badaniach jakości życia w Polsce, zarówno na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim. Można zatem wnioskować, że prezentowane w tym zakresie wyniki odnoszą się bardziej do ogólnej opinii na temat dostępności do służby zdrowia, w mniejszym stopniu natomiast do specyfiki Gminy.

Tabela 12. Opinie mieszkańców Gminy na temat poszczególnych elementów jej funkcjonowania

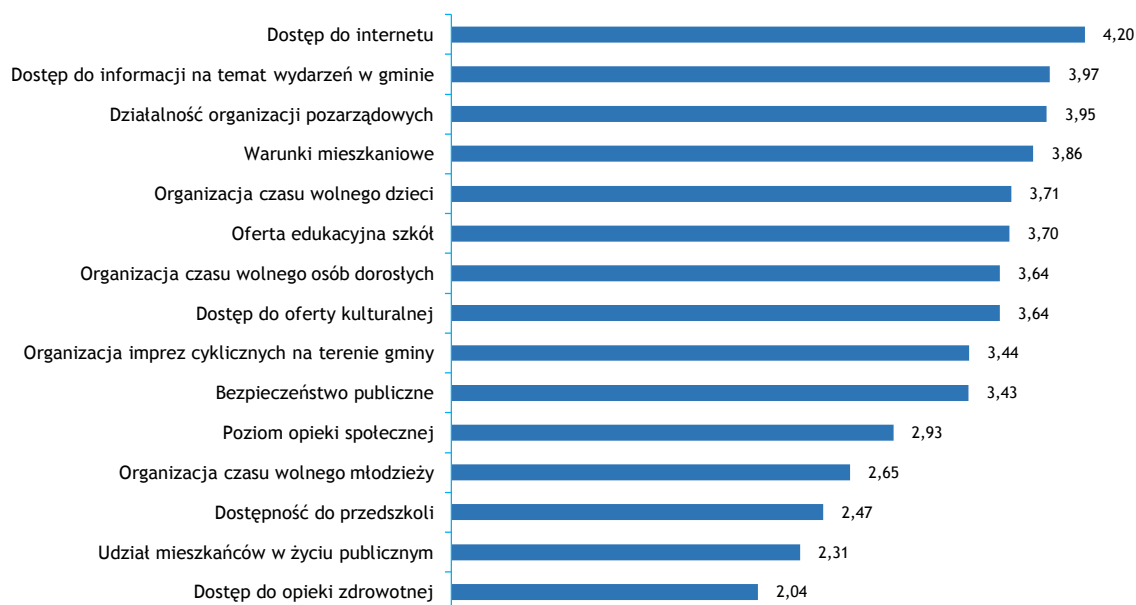
	Zdecydowanie pozytywnie	Pozytywnie	Negatywnie	Zdecydowanie negatywnie	Trudno powiedzieć
Organizacja czasu wolnego osób dorosłych	15,2%	54,5%	19,5%	3,2%	7,6%
Organizacja czasu wolnego dzieci	10,1%	67,8%	15,4%	2,2%	4,5%
Organizacja czasu wolnego młodzieży	3,1%	34,1%	43,8%	15,3%	3,7%
Dostęp do Internetu	38,4%	51,6%	5,2%	2,7%	2,1%
Dostęp do informacji na temat wydarzeń w gminie	22,1%	66,2%	6,0%	4,3%	1,4%
Dostęp do oferty kulturalnej	19,7%	45,1%	19,9%	4,0%	11,3%
Organizacja imprez cyklicznych na terenie gminy	23,4%	39,4%	22,8%	10,7%	3,7%

Poziom opieki społecznej	4,8%	21,2%	16,4%	8,9%	48,7%
Dostęp do opieki zdrowotnej	4,0%	5,2%	56,2%	19,4%	15,2%
Bezpieczeństwo publiczne	19,3%	47,9%	22,1%	10,7%	0,0%
Warunki mieszkaniowe	24,4%	59,1%	11,3%	5,2%	0,0%
Oferta edukacyjna szkół	11,3%	61,5%	15,4%	2,5%	9,3%
Dostępność do przedszkoli	7,2%	9,7%	25,7%	14,3%	43,1%
Udział mieszkańców w życiu publicznym	1,3%	14,9%	38,3%	12,6%	32,9%
Działalność organizacji pozarządowych	3,2%	8,6%	1,3%	0,0%	86,9%

Jak wynika z przeprowadzonej analizy wyników badania, mieszkańcy gminy najlepiej oceniają dostępność do Internetu (4,20 p.¹⁷), dostęp do informacji na temat wydarzeń w gminie (3,97 p.), działalność organizacji pozarządowych (tu należy zaznaczyć, że wypowiedziało się zaledwie 13,1% badanych) oraz warunki mieszkaniowe (3,71 p.). Najniżej z kolei oceniony został dostęp do opieki zdrowotnej (2,04 p.), udział mieszkańców w życiu publicznym (2,31 p.) oraz dostępność do przedszkoli (2,47 p). Poziom opieki społecznej uzyskał w prezentowanym zestawieniu poziom 2,93 p. Warto jednak nadmienić, że wspomniane poziomy opieki społecznej oraz dostępność do przedszkoli to kwestie, które jednoznacznie zostały ocenione przez najmniejszą liczbę respondentów (odpowiednio 48,7% i 43,1% badanych nie potrafiło wyrazić konkretnej opinii).

¹⁷ p = punkt – analiza w oparciu o średnią ocen poszczególnych zagadnień w skali od 1 do 5, gdzie 1=zdecydowanie negatywnie, 5 = zdecydowanie pozytywnie.

Wykres 12. Wskaźnik opinii na temat poszczególnych elementów funkcjonowania Gminy

Na pytanie o obserwację negatywnych zjawisk odnoszących się do dzieci i młodzieży w najbliższym otoczeniu miejsca zamieszkania, badani mieszkańcy Gminy w pierwszej kolejności zwrócili uwagę na dwie kwestie. Ponad połowa respondentów podała, że obserwuje bezproduktywne spędzanie czasu wolnego (59,7%), a 48,2% alkohol i papierosy. 17,5% zwróciło uwagę na demoralizację, podobny odsetek (17,1%) na kwestię narkomanii. Ankietowani nie odnotowali z kolei zjawisk związanych z sieroctwem i trudnościami w przystosowaniu młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze. 19,1% ankietowanych nie zwróciło uwagi na żadne negatywne zjawiska dotyczące dzieci i młodzieży w ich okolicy miejsca zamieszkania.

Tabela 13. Opinie mieszkańców Gminy na temat problemów związanych z funkcjonowaniem osób młodych

Bezproduktywne spędzanie czasu wolnego	59,7%
Alkohol i papierosy	48,2%
Nie dostrzegam żadnych negatywnych zjawisk	19,1%
Demoralizacja	17,5%

Narkomania	17,1%
Przestępczość i chuligaństwo	14,8%
Zaniedbania socjalne	10,7%
Zaniedbania wychowawcze	9,3%
Przemoc ze strony rodziców	3,6%
Sieroctwo	0,0%
Trudności w przystosowaniu młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze	0,0%

Analiza wskazań przez respondentów istnienia w ich okolicy miejsca zamieszkania poszczególnych problemów społecznych dowodzi, że najczęściej obserwowanymi problemami są zmagania osób starszych z problemami życia codziennego (49,1%) oraz alkoholizm (45,8%). W opiniach respondentów problemy osób starszych są najpoważniejszym problemem (8,4 p.¹⁸). Wynik ten nie dziwi, biorąc pod uwagę wzrostowe tendencje osób starszych we współczesnych społeczeństwach, a także niezadowalający stan opieki zdrowotnej, deklarowanych przez respondentów. Najmniejszy odsetek ankietowanych zwrócił natomiast uwagę na problem bezdomności (2,2%). W opiniach respondentów, wśród badanych problemów, skala bezdomności w Gminie jest najmniejsza.

¹⁸ p = punkt – analiza w oparciu o średnią ocen występowania poszczególnych zjawisk w skali od 1 do 10, gdzie 1=zdecydowanie niska, 10 = zdecydowanie wysoka.

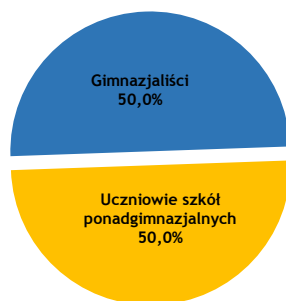
Tabela 14. Odsetek badanych, którzy zwracali uwagę na poszczególne problemy społeczne oraz analiza skali tych problemów w opiniach badanych

Problem	Odsetek badanych, którzy wskazują na dany problem	Opinia badanych na temat skali danego problemu
Alkoholizm	45,8%	5,4 p.
Narkomania	18,9%	3,7 p.
Przemoc domowa	14,1%	4,2 p.
Bezradność rodzin w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	7,4%	3,5 p.
Bezdomność	2,2%	1,6 p.
Bezrobocie	5,1%	2,3 p.
Osoby starsze, zmagające się z problemami życia codziennego	49,1%	8,4 p.
Przestępczość	12,3%	3,2 p.

2. Badanie wśród uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych

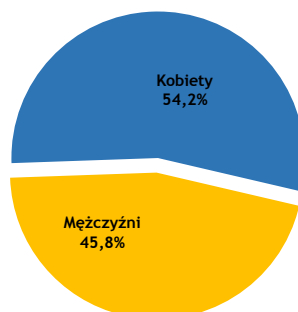
W badaniu udział wzięło 358 uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych zamieszkujących obszar Gminy Swarzędz. Spośród badanych, 50% stanowili uczniowie gimnazjów, kolejne 50% uczniowie liceów ogólnokształcących, techników oraz zasadniczych szkół zawodowych.

Wykres 12. Badani uczniowie względem typu szkoły

Respondentami w prezentowanym badaniu było 54,2% kobiet i 45,8% mężczyzn.

Wykres 13. Badani uczniowie względem płci

Na etapie opracowania metodologii badania podjęto decyzję o zachowaniu w stosunku do uczniów tych samych pytań o skalę problemów społecznych w Gminie. Wyjątkiem było niezamieszczenie pytania poruszającego kwestię bezradności rodzin w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (pytanie uznano za nieadekwatne do wieku respondentów). W pytaniach skierowanych do uczniów pojawiło się z kolei pytanie o przemoc wśród rówieśników.

Analiza deklaracji badanych uczniów dowodzi, że posiadają oni odmienne spojrzenie na wybrane problemy społeczne. Podobieństwa doszukać można się w odniesieniu do pytań o alkoholizm (45,3%), przemoc domową (11,3%), bezdomność (0,0%) czy bezrobocie (3,8%). Z kolei największa rozbieżność widoczna jest w deklaracjach ankietowanych dotyczących narkomanii (33,2%) oraz osób starszych,

zmagających się z problemami życia codziennego (16,9%). Wyraźnie niższy od dorosłych mieszkańców jest odsetek uczniów, którzy potwierdzają obserwację zachowań przestępczych w swoim otoczeniu.

Wskazane powyżej rozbieżności dotyczące zjawiska narkomanii tłumaczyć można jego skalą w poszczególnych grupach wiekowych. Szereg badań realizowanych w tym zakresie wyraźnie wskazuje, że problem ten dotyczy osób młodych. Wprawdzie statystyczna osoba uzależniona od narkotyków należy do przedziału wiekowego od 25 do 34 lat, jednak inicjacja rozpoczyna się znacznie wcześniej. Według badań odbywa się ona już w wieku szkolnym.

Uczniowie szkół z Gminy wyraźnie rzadziej obserwują codzienne problemy osób starszych. Ten fakt można z pewnością tłumaczyć różnicami międzypokoleniowymi oraz wiekiem badanych.

Analiza wskazań problemów społecznych przez uczniów dowodzi, że najczęściej wskazują oni na przemoc wśród rówieśników (78,4%). Nie ulega wątpliwości, że na tak wysoki odsetek składa się nie tylko przemoc fizyczna, ale także psychiczna oraz coraz częściej występujące zjawisko cyberprzemocy. Skala obserwowanej przez uczniów przemocy wśród rówieśników stanowi istotny problem w skali całego społeczeństwa. W tym wymiarze wyniki badania nie odbiegają w istotny sposób od danych ogólnopolskich. Projekt o nazwie "Agresja i przemoc szkolna. Raport o stanie badań" wskazuje, że ponad 2/3 uczniów było przynajmniej raz obrażanych, wyśmiewanych lub przezywanych¹⁹.

Tabela 15. Odsetek badanych uczniów, którzy zwracali uwagę na poszczególne problemy społeczne oraz analiza skali tych problemów w opiniach badanych

Problem	Odsetek badanych, którzy wskazują na dany problem	Opinia badanych na temat skali danego problemu
Alkoholizm	45,3%	7,1 p.
Narkomania	33,2%	8,2 p.
Przemoc domowa	11,3%	2,8 p.
Przemoc wśród rówieśników	78,4%	8,5 p.
Bezdomność	0,0%	0,0 p.
Bezrobocie	3,8%	1,4 p.

¹⁹ Agresja i przemoc szkolna. Raport o stanie badania, Warszawa 2014, s. 24.

Osoby starsze, zmagające się z problemami życia codziennego	16,9%	7,9 p.
Przestępczość	5,6%	3,1%

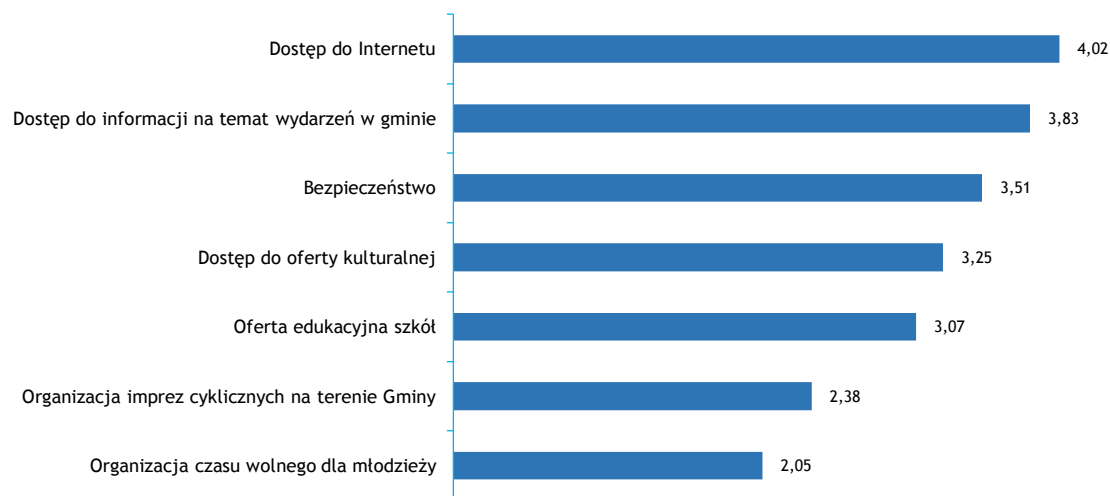
Analiza opinii młodzieży odnoszących się do poszczególnych warunków życia w Gminie dowodzi, że najlepiej ocenianymi kwestiami są: dostęp do Internetu, bezpieczeństwo, dostęp do informacji na temat wydarzeń w Gminie oraz oferta edukacyjna szkół. Najniżej oceniono z kolei organizację czasu wolnego młodzieży oraz organizację imprez cyklicznych na terenie gminy.

Tabela 16. Opinie badanych uczniów na temat poszczególnych elementów funkcjonowania gminy

	Zdecydowanie pozytywnie	Pozytywnie	Negatywnie	Zdecydowanie negatywnie	Trudno powiedzieć
Organizacja czasu wolnego dla młodzieży	3,5%	7,9%	63,7%	21,4%	3,5%
Dostęp do Internetu	33,1%	53,2%	10,0%	3,7%	0,0%
Dostęp do informacji na temat wydarzeń w gminie	14,2%	59,1%	11,7%	2,0%	13,0%
Dostęp do oferty kulturalnej	6,6%	39,4%	14,5%	10,2%	29,3%
Organizacja imprez cyklicznych na terenie Gminy	3,5%	19,6%	41,9%	18,3%	16,7%
Bezpieczeństwo	21,9%	42,8%	18,3%	10,4%	6,6%
Oferta edukacyjna szkół	8,2%	46,3%	29,4%	13,3%	2,8%

Poniższe zestawienie prezentuje ranking ocen poszczególnych warunków życia w opiniach młodzieży zamieszkującej obszar Gminy.

Wykres 14. Wskaźnik opinii badanych uczniów na temat poszczególnych elementów funkcjonowania Gminy

Biorąc pod uwagę formy spędzania czasu wolnego młodzieży mieszkającej w Gminie Swarzędz, najczęściej wykonywaną czynnością jest korzystanie z Internetu oraz granie na urządzeniach multimedialnych. Znaczący odsetek badanych (15,3% – codziennie, a 38,5% – kilka razy w tygodniu) spędza czas wolny z rówieśnikami. Z badania wynika, że młodzież nie znajduje czasu na czytanie książek poza lekturami obowiązkowymi. Na uwagę zasługuje również fakt, że 13,3% respondentów – w ciągu ostatniego miesiąca – nie spędzało czasu wolnego z rodzicami, a 52,6% uczyniło to tylko kilka razy w ciągu ostatniego miesiąca.

Tabela 17. Częstotliwość aktywności badanych uczniów w poszczególnych formach spędzania czasu wolnego

Czynność	Codziennie	Kilka razy w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Nigdy w ciągu ostatniego miesiąca	Nie dotyczy
Granie na urządzeniach multimedialnych	63,6%	25,9%	10,5%	0,0%	0,0%
Uprawianie sportu poza zajęciami w szkole	3,4%	17,3%	47,1%	32,2%	0,0%
Czytanie książek poza lekturami obowiązkowymi	0,0%	7,5%	15,3%	77,2%	0,0%
Zajmowanie się własnym hobby	11,6%	9,4%	5,2%	73,8%	0,0%

Korzystanie z Internetu	91,5%	6,3%	2,2%	0,0%	0,0%
Spędzanie czasu wolnego z rodzeństwem	3,4%	18,1%	45,9%	0,0%	32,6%
Spędzanie czasu wolnego z rodzicami	5,8%	28,3%	52,6%	13,3%	0,0%
Spacer	0,0%	3,4%	46,7%	49,9%	0,0%
Spotkania towarzyskie z rówieśnikami	15,3%	38,5%	43,6%	2,6%	0,0%
Spotkania rodzinne poza miejscem zamieszkania	1,3%	4,7%	62,4%	26,4%	5,2%

3. Badanie jakościowe przedstawicieli instytucji na terenie Gminy

W odniesieniu do badań jakościowych, przeprowadzono indywidualne, częściowo ustrukturalizowane wywiady z dziesięcioma przedstawicielami instytucji działających na terenie Gminy Swarzędz. Celem badania było uzyskanie szerokiego spektrum opinii na temat problemów społecznych Gminy z perspektywy osób, które w swojej codziennej pracy zawodowej mają styczność z owymi problemami i zjawiskami.

3.1. Najistotniejsze problemy społeczne i sposoby ich rozwiązywania w opiniach badanych

Bezradność wychowawcza rodziców

Kwestia bezradności wychowawczej rodziców to problem, który wskazywany był najczęściej przez badanych, w większości wywiadów wymieniany był też na pierwszym miejscu. Rozmówcy wskazywali na nieporadność rodziców w kwestii nakładania na dzieci obowiązków i ich egzekwowania. Podkreślano, że współpraca szkoły z domem funkcjonuje, ale niewiele wnosi w kwestii uświadomienia sobie przez uczniów konieczności edukacji właśnie z uwagi na bezradność rodziców.

Pomimo, że problem bezradności wychowawczej rodziców wskazywany był przez większość badanych, są oni również zgodni, że problem ten nie dotyczy tylko Gminy Swarzędz, lecz jest szerszym, ogólnospołecznym problemem.

Młodzież a czas wolny

Większość indagowanych uznała, że w Gminie istnieje problem spędzania czasu wolnego przez młodzież i niewystarczającej oferty w tym względzie, szczególnie dla młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej. Badani wskazywali, że istnieje problem bezproduktywnego spędzania czasu przez młodzież w przestrzeni miejskiej. Formy spędzania czasu wolnego są dla młodych ograniczone przez liczbę miejsc, ale także środki finansowe. W opiniach rozmówców, mało jest w Gminie miejsc, w których dzieci mogłyby spędzać czas bezpłatnie i które byłyby dostosowane do ich wieku. Indagowani wskazywali np. na świetlice socjoterapeutyczne, podkreślając jednocześnie, że są one skierowane do dzieci ze szkół podstawowych.

Badani uważali, że młodzież jest taką grupą społeczną, dla której oferta spędzania czasu wolnego na terenie Gminy jest niewystarczająca. O ile zawsze się znajdzie oferta dla młodszych dzieci, osób starszych czy niepełnosprawnych, o tyle dla młodzieży nie ma oferty skierowanej bezpośrednio do nich. Badani zwrócili także uwagę, że być może nie ma dostatecznej diagnozy potrzeb młodzieży w zakresie preferowanych przez nią form spędzania czasu wolnego, co w konsekwencji powoduje, że młodzi ludzie nie chcą korzystać z form, które są dla nich organizowane. Dzieje się tak – w opiniach indagowanych – z powodu niedostosowania tych form do potrzeb młodzieży. Rozmówcy zgodnie jednak stwierdzili, że obserwują potrzeby młodych ludzi w zakresie różnych form spędzania czasu wolnego oraz zapal do angażowania się w różne przedsięwzięcia.

Uzależnienia

W opiniach indagowanych, głównym problemem w kwestii uzależnień nadal pozostaje alkoholizm. Badani twierdzą jednocześnie, że nie obserwuje się w Gminie istotnego wzrostu zjawiska narkomanii. Potwierdzają to zarówno przedstawiciele Policji, Ośrodka Pomocy Społecznej, jak i szkół na terenie Gminy.

Społeczna alienacja

Z rozmów z większością badanych wynika, że lokalna społeczność jest charakterystyczna pod względem relacji społecznych, cechuje ją względnie niski stopień integracji społecznej. W opiniach dwóch indagowanych, w społeczności lokalnej Gminy brakuje osób z charyzmą, rozpoznawalnych liderów i organizatorów społeczności lokalnych, którzy inicjowaliby, koordynowali szereg działań, a przede wszystkim pozytywnie wpływali na aktywność mieszkańców.

Osoby starsze

W wywiadach z przedstawicielami instytucji pomocowych niejednokrotnie pojawiał się wątek osób starszych. Z rozmów z badanymi wynika, że wyraźnie zwiększa się ilość zgłoszeń na usługi opiekuńcze. Rośnie także zapotrzebowanie na inne formy wsparcia, w szczególności w zakresie form spędzania czasu wolnego, społecznej integracji. Indagowani jednomyślnie twierdzili, że skala tego problemu będzie znacząco wzrastać w związku z niską dzietnością i starzeniem się społeczeństwa.

Współpraca pomiędzy instytucjami w Gminie

Wszyscy badani w wywiadach indywidualnych wyrazili ogólnie pozytywną opinię na temat współpracy z innymi instytucjami pomocowymi na terenie Gminy. Wskazywano, że dziś we współpracy pomiędzy szeregiem instytucji lokalnych liczy się często szybkość reakcji na pewne zjawiska. Zacieśnianie współpracy stwarza taką możliwość, a tym samym pozwala na skuteczniejszą pomoc.

Warto dodać, że w zakresie współpracy instytucji na terenie Gminy, badani wskazali na jeszcze jedną, istotną zależność. W ich opiniach, informacja o skutecznej, interdyscyplinarnej pomocy w różnych obszarach, szybko dociera do szeroko rozumianej społeczności lokalnej. To z kolei skutkuje otwarciem się mieszkańców na otaczające ich problemy, o których zaczynają mówić, i które zaczynają zgłaszać.

3.2. Podsumowanie wyników badania jakościowego

Z przeprowadzonego badania jakościowego wśród przedstawicieli instytucji wynika, że w opiniach indagowanych, skala problemów społecznych Gminy Swarzędz nie odbiega w istotnym stopniu od problemów społecznych w skali ogólnopolskiej.

Większość rozmówców wskazała jednak na istniejący problem zagospodarowania czasu wolnego młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej. Wydaje się więc – co zresztą potwierdzają również badania ilościowe, że tę kwestię cechuje niższe tempo wzrostu w stosunku do intensywnego rozwoju Gminy w ostatnich latach, w których widać tendencje do uniezależniania się od Aglomeracji Poznańskiej.

Drugim problemem, który w opiniach indagowanych charakteryzuje społeczność lokalną Gminy to niski poziom integracji społecznej, czy wręcz alienacji społecznej. W opiniach badanych, problem ten może wynikać z braku lokalnych liderów, którzy skupialiby społeczność Gminy wokół szeregu lokalnych inicjatyw.

Badani wskazali natomiast, że w ich opiniach, pewne problemy społeczne w Gminie są na niższym poziomie w porównaniu z innymi miastami, szczególnie z Poznaniem. Tak badani wypowiedzi

się na przykład w kwestii bezpieczeństwa czy problemów z uzależnieniami od substancji psychoaktywnych.

Warto zauważyć, że indagowani jednomyślnie wyrazili pozytywną opinię na temat współpracy poszczególnych instytucji działających na obszarze Gminy, co stanowi niezmiernie ważny czynnik w działaniach pomocowych.

V. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest podstawą do zdiagnozowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych. Jest metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed polityką społeczną gminy. Analiza SWOT zawiera określenie czterech grup czynników:

„mocnych stron” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony polityki społecznej, które jeżeli zostaną dostrzeżone i odpowiednio wykorzystane, z pewnością będą sprzyjały rozwojowi Gminy.

„słabych stron” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony polityki społecznej i jeżeli nie zostaną wyeliminowane, będą negatywnie wpływać na jej przeprowadzenie;

„szans” – uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale mogą być traktowane jako szanse. Dzięki podjęciu właściwych działań staną się czynnikami sprzyjającymi rozwiązywaniu problemów społecznych;

„zagrożeń” – uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, mogą jednak stanowić zagrożenie dla pomyślnego rozwiązywania problemów społecznych.

Tabela 18. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie geograficzne, • Napływ ludzi młodych, • Niska stopa bezrobocia, • Powstawanie nowych podmiotów gospodarki, • Działalność instytucji pracujących na rzecz osób potrzebujących i ich wzajemna współpraca, • Współpraca władz Gminy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rodzin, 	<ul style="list-style-type: none"> • Słabo zdiagnozowane problemy społeczności lokalnej. Diagnozy i raporty z wyników badań ograniczają się najczęściej do powiatu poznańskiego i nie pozwalają na określenie specyfiki gminy, • Niezadowolające funkcjonowanie placówek służby zdrowia (w opinii badanych). • Udział mieszkańców w życiu publicznym, • Edukacja przedszkolna na obszarach

<p>osób starszych i zagrożonych wykluczeniem społecznym,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dostępność do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego, realizowanego przez jednostki publiczne i organizacje samorządowe (porady prawne, konsultacje psychologiczne), • Wykwalifikowana i kompetentna, stale doskonaląca swoje umiejętności kadra pracująca w placówkach odpowiedzialnych za pomoc społeczną, • Dobre rozeznanie środowiska lokalnego przez pracowników służb pomocy społecznej, pedagogów i psychologów szkolnych itd., • Otwartość Ośrodka Pomocy Społecznej i samorządu gminnego na współpracę ze środowiskiem lokalnym, • Ogólnie dostępna oferta pomocy i różnorodność form wsparcia w zakresie bezrobocia, uzależnień, przeciwdziałania przemocy w rodzinie i innych problemów dotyczących mieszkańców. 	<p>wiejskich,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Słabo zdiagnozowane potrzeby ludzi młodych w zakresie atrakcyjnych dla nich form spędzania czasu wolnego, • Brak liderów społeczności lokalnej, • Ograniczone środowiskowe formy wsparcia dla osób niepełnosprawnych i starszych: mieszkania chronione, hostele, domy opieki.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Warunki dla powstawania nowych podmiotów gospodarki, • Polityka Unii Europejskiej oraz Polski, traktująca zmiany demograficzne, jako wyzwanie dla całej Unii Europejskiej oraz Polski, • Nowa perspektywa finansowania z funduszy unijnych 2014-2020 oraz z innych programów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niepokojące prognozy demograficzne dotyczące całego kraju, • Wzrastająca skala problemów osób starszych: finansowych, dostępu do usług medycznych czy marginalizacji społecznej.

Identyfikacja sytuacji strategicznej związana jest z oceną siły powiązań czynników zewnętrznych i wewnętrznych. W zależności od powiązań szans i zagrożeń z mocnymi i słabymi stronami można wyróżnić cztery typy sytuacji strategicznej²⁰:

Strategia zachowawcza – organizacja działa w niekorzystnym otoczeniu zewnętrznym, ale posiada silnie powiązany z zagrożeniami zewnętrznymi zespół mocnych stron, jest więc w stanie odpowiedzieć w sposób zdecydowany na zagrożenia.

Strategia defensywna – słabe strony organizacji są silnie powiązane z zewnętrznymi zagrożeniami. Strategia defensywna jest strategią nastawioną na przetrwanie organizacji.

Strategia ofensywna – w organizacji przeważają mocne strony, a w jego otoczeniu silnie powiązane z nimi szanse. Strategia ofensywna jest strategią silnej ekspansji oraz rozwoju wykorzystującego obydwie czynniki.

Strategia konkurencyjna – organizacja posiada przewagę słabych stron nad mocnymi, ale funkcjonuje w przyjaznym dla siebie otoczeniu, co pozwala jej utrzymywać swoją pozycję. Niemniej jednak słabość wewnętrzna uniemożliwia skuteczne wykorzystanie szans, które daje otoczenie. Strategia konkurencyjna powinna więc koncentrować się na eliminowaniu wewnętrznych słabości. Sprawi to, że organizacja we właściwym momencie w pełni wykorzysta czynniki zewnętrzne umożliwiające rozwój.

W przypadku Gminy Swarzędz – mając na względzie analizę SWOT – zasadnym wydaje się przyjęcie strategii ofensywnej, oznaczającej, że sytuacja zewnętrzna, np. napływ młodych ludzi czy możliwość pozyskiwania środków unijnych, wzmacnia mocne strony. Dla Gminy Swarzędz oznacza to, że musi ona podjąć działania ofensywne. Celem takiego postępowania jest dokonanie głębszej analizy pojawiających się szans i wykorzystanie ich przy świadomym użyciu mocnych stron.

VI. Podsumowanie diagnozy i wyników badań

Dokonując diagnozy problemów społecznych Gminy Swarzędz wykorzystano szereg danych pozyskanych od jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego oraz instytucji współdziałających

²⁰ K. Krukowski, Metody planowania strategicznego [w:] J. Mioduszewski (red.), Metody organizacji i zarządzania, Olsztyn 2013, s. 86.

w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Ponadto, za wyjątkiem źródeł zastanych, wykorzystano dane wtórne w postaci badań ilościowych, jakościowych oraz analizy SWOT.

Dzięki zestawieniu uzyskanych informacji i ich skorelowaniu z możliwościami kompetencyjnymi samorządu terytorialnego, wskazać można najistotniejsze obszary problemowe.

Starzejące się społeczeństwo – WZROST

Jednym z głównych problemów demograficznych w Polsce jest zjawisko starzejącego się społeczeństwa. Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego, liczba osób w wieku emerytalnym 2035 roku stanowić będzie 26,7% całej populacji kraju. Pomimo obecnej, dobrej sytuacji demograficznej Gminy, związanej w szczególności z napływem młodych ludzi, należy przyjąć że w kolejnych latach wzrośnie skala problemów społecznych dotyczących osoby starsze. Do problemów tych należą przede wszystkim: choroby, wykluczenie społeczne oraz poczucie osamotnienia.

Dysfunkcyjność rodzin – STAGNACJA/WZROST

Przyczyn dysfunkcyjności rodzin można doszukiwać się w wielu zjawiskach, takich jak alkoholizm czy ubóstwo. Coraz częściej jednak zwraca się dziś uwagę na nieporadność wychowawczą. Nie bez znaczenia – dla prognozowania zmian w tym obszarze – pozostają również bieżące dane dotyczące rozwodów, których w Polsce przybywa w ostatnich latach. O fali rozwodów mówi się dziś w kontekście największego zagrożenia współczesnej rodziny, stąd istotnym zadaniem – za wyjątkiem materialnego wsparcia – jest realizowanie programów osłonowych na rzecz dzieci oraz pomoc psychologiczna, poradnictwo rodzinne, terapia rodzinna czy pomoc prawna.

Pomimo tego, że prognozuje się spadek bezrobocia czy ubóstwa w Gminie, prawdopodobny staje się wzrost odsetka rodzin niepełnych. Wynika to z faktu, że z roku na rok rośnie w Polsce odsetek rozwodów, a prognozy w tym względzie nie przewiduje zmian.

Alienacja społeczna – STAGNACJA/SPADEK

Potencjał społeczny środowiska lokalnego, aktywność społeczna i integracja mieszkańców Gminy będzie jednym z najważniejszych elementów kształtujących politykę społeczną. Z tego powodu, kluczowym wydaje się działanie skoncentrowane na aktywności społecznej obywateli, wspierane przez szereg instrumentów wpływających na ich włączenie w nurt życia publicznego. W tym procesie istotne jest określenie roli organizacji pozarządowych oraz liderów społeczności lokalnych oraz budowa – w szczególności poprzez edukację i współpracę na szczeblu lokalnym – kapitału społecznego mieszkańców.

Bezrobocie – SPADEK

Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego, stopa bezrobocia w ciągu najbliższych lat będzie wyraźnie spadać. Biorąc pod uwagę, że już w chwili obecnej Gmina Swarzędz cechuje się relatywnie niską stopą bezrobocia, potrzeby interwencji w tym obszarze będą coraz mniejsze i koncentrować się będą w szczególności na dostosowywaniu się osób w wieku produkcyjnym do dynamicznie zmieniającego się rynku pracy.

Ubóstwo – SPADEK

Najważniejszym czynnikiem wpływającym na zwiększenie poziomu ubóstwa jest brak stałego zatrudnienia, a jak stwierdzono w poprzednim punkcie prognozy dotyczące bezrobocia są optymistyczne i przewidują jego spadek. Oznacza to, że w najbliższej przyszłości fakt ten powinien wpłynąć korzystnie na wzrost dochodów poszczególnych gospodarstw domowych i zwiększyć zamożność Swarzędzan.

Niepelnosprawność – WZROST

W związku z tym, że jak już wcześniej wspomniano, prognozy demograficzne wskazują na istotny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, można przyjąć, że następował będzie wzrost liczby osób z niepełnosprawnością nabytą. Z analiz danych ogólnopolskich wynika, że większość osób niepełnosprawnych utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych. Ponadto, osoby te legitymują się statystycznie niższym wykształceniem, co utrudnia im, zarówno wejście na rynek pracy, jak i utrzymanie zatrudnienia.

Uzależnienie – STAGNACJA/SPADEK

W związku z bardzo dobrą sytuacją na lokalnym rynku pracy oraz optymistycznymi perspektywami na najbliższe lata, nie oczekuje się istotnego wzrostu liczby osób uzależnionych od alkoholu i substancji psychoaktywnych. Nie zmienia to jednak faktu, że kwestia ta pozostaje nadal ważnym wyzwaniem dla kształtowania polityki społecznej, w szczególności w obszarze profilaktyki. W tym kontekście, w odniesieniu do dzieci i młodzieży szczególnego znaczenia nabierają inicjatywy związane z zagospodarowaniem ich czasu wolnego. Biorąc pod uwagę fakt, że opracowana diagnoza wskazuje na niedostateczne działania w tym obszarze, w szczególności stosunku do młodzieży, kwestia ta wydaje się być istotną dla przyszłych działań Gminy.

Przemoc w rodzinie – STAGNACJA/SPADEK

Najczęściej wskazywanymi przyczynami przemocy w rodzinie są brak umiejętności panowania nad gniewem i złością oraz problemy życia codziennego, skutkujące często uzależnieniem od alkoholu. Wprawdzie niska stopa bezrobocia w Gminie oraz szeroko rozumiane zadowolenie mieszkańców z jakości życia nie wskazują, że w najbliższych latach wzrośnie skala przemocy w rodzinie, nadal jednak zasadnymi wydają się działania zmierzające do wzrostu świadomości społecznej. Prowadzą one w konsekwencji do otwarcia się mieszkańców na konkretne placówki pomocowe i informowania o zaistniałym problemie kompetentnych służb. W tym kontekście, słusznym wydaje się kontynuowanie działań w postaci kampanii społecznych, adresowanych do ogółu mieszkańców Gminy.

Bezdomność – STAGNACJA

W związku z tym, że nie prognozuje się istotnego wzrostu bezrobocia, uzależnień czy pogłębiania się ubóstwa, przewiduje się, że skala bezdomności utrzyma się do 2022 roku na względnie stałym, obecnym poziomie. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że przedstawiciele instytucji pomocowych – z uwagi na brak noclegowni dla osób bezdomnych – mają ograniczone możliwości działań doraźnych w stosunku do tej grupy społecznej, zasadnym wydaje się ustalenie działań na najbliższe lata, zmierzających do poprawy w tej kwestii.

Bezpieczeństwo publiczne – SPADEK

Rozwój infrastruktury krytycznej w Gminie oraz prognozowany spadek poziomu bezrobocia oraz ubóstwa skutkować winny zmniejszeniem się liczby przestępstw, a w konsekwencji dalszym wzrostem satysfakcji z jakości życia na terenie Gminy.

VII. Misja i cele Strategii

1. Misja

Priorytetowym zadaniem władz Gminy Swarzędz jest zapewnienie wysokiego poziomu życia swoim mieszkańcom, a więc stworzenie możliwości i warunków do rozwoju we wszystkich dziedzinach życia. Na szczególną uwagę zasługują tu osoby, które z różnych względów samodzielnie nie są w stanie włączyć się w szereg przemian podnoszących warunki życiowe społeczności lokalnej. Wspieranie tych osób stwarza im szansę do rozwoju, a co za tym idzie przekłada się na spadek liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w gminie.

Zgodnie z powyższym założeniem, adresatami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych są mieszkańcy Gminy Swarzędz, zarówno osoby jak i rodziny, którzy wymagają pomocy w odzyskaniu

się, wiary w siebie i zdolności do samodzielnego funkcjonowania.

Z przeprowadzonej analizy oraz badań wynika, że misja wyznaczona w poprzednim dokumencie strategicznym („SWARZĘDZ – silne rodziny, solidarni mieszkańcy, aktywnie przeciwstawiający się zjawiskom marginalizacji i wykluczeniu społecznemu”) jest nadal aktualna i zmian należy dokonać jedynie na poziomie celów.

2. Cele

W pracach nad Strategią założono, że powinna ona określać zadania dla Gminy Swarzędz w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych, określająca potrzeby mieszkańców gminy, winna być tworzona metodą planowania partnerskiego z udziałem różnych instytucji działających na terenie Gminy, co doprowadzi do porozumienia i współdziałania w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Dążąc do realizacji wizji Gminy ustalić należy przede wszystkim cele główne (strategiczne) oraz w następnej kolejności cele operacyjne (szczegółowe). Warunkiem osiągnięcia strategicznych celów w zakresie polityki społecznej jest aktywizacja wspólnoty, doskonalenie pracy socjalnej, współpraca poszczególnych instytucji oraz dostęp do odpowiednio zorganizowanej infrastruktury, aby udzielana pomoc docierała do najbardziej potrzebujących mieszkańców Gminy, odpowiadała ich potrzebom i oczekiwaniom.

Analiza szans i zagrożeń nakłada obowiązek sprecyzowania celów strategicznych. Cele te muszą również być zbieżne ze strategią rozwoju Gminy i innymi programami opracowanymi i wdrożonymi do realizacji.

Cele główne określono dla trzech obszarów:

1. Rodzina, młodzież i dzieci.
2. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
3. Integracja społeczna i obywatelskość.

1. Obszar strategiczny: Rodzina, młodzież i dzieci.

CEL GŁÓWNY 1

WZMOCNIENIE PODSTAWOWYCH FUNKCJI RODZINY

Nr	Zadania	Harmonogram realizacji	Podmiot/y wdrażające
Cel szczegółowy nr 1.1: Efektywny system wspierania rodziny i dziecka.			
1.1.1	Podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców poprzez udział w programach rozwoju kompetencji rodzicielskich, warsztatach tematycznych, spotkaniach integracyjnych promujących pozytywne wzorce rodzicielskie.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły
1.1.2	Promowanie i wspieranie rodzin wielodzietnych poprzez zwiększanie dostępności do różnorodnych usług specjalistycznych i dóbr np. kształcenia.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły
1.1.3	Organizowanie pomocy terapeutycznej i socjoterapeutycznej dla rodzin i dzieci.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły
Cel szczegółowy nr 1.2: Interdyscyplinarna praca z rodziną i dzieckiem.			

1.2.1	Dążenie do zacieśniania współpracy interdyscyplinarnej w celu wzmocnienia pozycji dziecka w środowisku lokalnym.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły
Cel szczegółowy nr 1.3: Wzmacnianie form aktywizacji społecznej dzieci i młodzieży (profilaktyka wykluczenia społecznego).			
1.3.1	Rozwój zainteresowań i wspieranie talentów poprzez organizowanie zajęć pozalekcyjnych.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.3.2	Zapewnienie wypoczynku letniego i zimowego dzieciom i młodzieży.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.3.3	Zwiększenie różnorodności tematycznej zajęć proponowanych w placówkach istniejących.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.3.4	Zapewnienie dzieciom i młodzieży szerokiego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego między innymi poprzez zwiększanie liczby zajęć pozaszkolnych przy wykorzystaniu bazy rekreacyjnej placówek	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego

	szkolnych oraz zaplecza sportowego.		
Cel szczegółowy nr 1.4: Zmniejszenie skali występowania zjawiska przemocy w rodzinie.			
1.4.1	Przeciwdziałanie występowaniu zjawiska przemocy w rodzinie poprzez prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.4.2	Prowadzenie systemowych działań mających na celu zapobieganie przemocy w rodzinie.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
Cel szczegółowy nr 1.5: Skuteczna profilaktyka i zminimalizowanie negatywnych skutków uzależnień.			
1.5.1	Wspieranie działań na rzecz kształtowania postaw i umiejętności społecznych ważnych dla zdrowia i trzeźwości.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
1.5.2	Prowadzenie edukacyjnej działalności profilaktycznej mającej na celu kształtowanie świadomości społecznej dotyczącej uzależnień.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
1.5.3	Udzielanie specjalistycznego wsparcia rodzinom, w których występuje problem uzależnień.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

1.5.4	Wdrażanie programów promujących zdrowy styl życia.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
-------	--	-----------	--

CEL GŁÓWNY NR 2

STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU MŁODZIEŻY I DZIECI

Nr	Zadania	Harmonogram realizacji	Podmiot/y wdrażające
Cel szczegółowy nr 2.1: Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.			
2.1.1	Organizowanie nowych, atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego w oparciu o wcześniej zdiagnozowane zainteresowania dzieci i młodzieży: edukacyjnych, sportowych, kulturalnych i artystycznych itd.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
2.1.2	Promowanie i wspieranie aktywności sportowej, kulturalnej, artystycznej wśród dzieci i młodzieży oraz rodzinnego spędzania czasu wolnego.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
2.1.3	Zapewnienie możliwości wypoczynku dzieci i młodzieży w czasie ferii i wakacji.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego

2.1.4	Rozwijanie oferty świetlic środowiskowych z elementami socjoterapii.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
2.1.5	Rozwijanie talentów i zainteresowań dzieci i młodzieży poprzez zajęcia w szkolnych klubach tematycznych.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
2.1.6	Integracja dzieci i młodzieży poprzez organizację i realizację wspólnych projektów.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
Cel szczegółowy nr 2.2			
Promocja wzorców spędzania wolnego czasu.			
2.2.1	Organizowanie wydarzeń o charakterze kulturalnym, sportowym i artystycznym.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
2.2.2	Przekazywanie tradycji poprzez integrację i realizację przedsięwzięć międzypokoleniowych (filmy, spektakle teatralne, przeglądy).	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
Cel szczegółowy nr 2.3			
Zwiększenie świadomości o uzależnieniach.			
2.3.1	Systematyczne wdrażanie praktyki profilaktycznej mającej na celu podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, szkoły

	wychowania w trzeźwości oraz przeciwdziałanie uzależnieniom od alkoholu i psychoaktywnych substancji.		
Cel szczegółowy nr 2.4			
Podniesienie poziomu kształcenia wśród dzieci i młodzieży.			
2.4.1	Wzbogacenie wyposażenia pracowni dydaktycznych.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
2.4.2	Organizowanie różnorodnych zajęć pozalekcyjnych w klubach zainteresowań.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
2.4.3	Wzbogacenie gminnej infrastruktury do zajęć rekreacyjno-sportowych tj. boisk sportowych i placów zabaw, dbałość o dalszy rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej na terenie Gminy.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
2.4.4	Wspieranie rozwoju zasobów kulturalnych instytucji polityki społecznej.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego

II. Obszar strategiczny: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

CEL GŁÓWNY NR 1

WSPARCIE OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Nr	Zadania	Harmonogram realizacji	Podmiot/y wdrażające
Cel szczegółowy nr 1.1 Przeciwdziałanie izolacji osób starszych oraz rozwój usług wspomagających i wspierających.			
1.1.1	Zapewnienie kompleksowej pomocy i usług dostosowanych do potrzeb osób starszych.	2016-2022	jednostki samorządu terytorialnego
1.1.2	Wspieranie działań sprzyjających solidarności międzypokoleniowej oraz tworzenie warunków do pobudzenia aktywności osób starszych w społeczności lokalnej.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.1.3	Kontynuacja działań na rzecz integracji osób starszych ze środowiskiem lokalnym.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.1.4	Doskonalenie systemu wsparcia środowiskowego dla seniorów.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.1.5	Rozwijanie instrumentów wsparcia dla osób bezdomnych – noclegownia, porozumienia ze schroniskami	2016-2022	jednostki samorządu terytorialnego

	i noclegowniami na terenie Poznania.		
1.1.6	Wsparcie osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych poprzez zapewnienie schronienia, pracę socjalną, działania osłonowe, reintegrację społeczną i zawodową.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
Cel szczegółowy nr 1.2			
Rozwijanie systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych i ich rodzin.			
1.2.1	Organizowanie imprez integracyjnych.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.2.2	Rozwijanie dziennych ośrodków pobytu dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.2.3	Zorganizowanie systemu wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.2.4	Stworzenie możliwości do pełnej rehabilitacji fizycznej, psychologicznej i społecznej osób niepełnosprawnych.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.2.5	Aktywizacja rodziny i środowiska sąsiedzkiego w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób niepełnosprawnych.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego

Cel szczegółowy nr 1.3			
Wspieranie kształcenia ustawicznego.			
1.3.1	Podnoszenie kwalifikacji przez pracowników JST (jednostki samorządu terytorialnego) poprzez udział w kursach, szkoleniach, konferencjach.	2016-2022	jednostki samorządu terytorialnego
1.3.2	Systematyczne wzmacnianie kadr.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.3.3	Wdrażanie systemu oceny jakości oferowanych usług.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.3.4	Zdobywanie kwalifikacji zawodowych przez osoby bezrobotne, poszukujące pracy i zagrożone wykluczeniem.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, Powiatowy Urząd Pracy
1.3.5	Wdrażanie narzędzi i instrumentów aktywnej integracji w tym kontraktów socjalnych.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, Powiatowy Urząd Pracy

III. Obszar strategiczny: Integracja społeczna i obywatelskość.

CEL GŁÓWNY NR 1 WZROST INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Nr	Zadania	Harmonogram realizacji	Podmiot/y wdrażające
Cel szczegółowy nr 1.1 Aktywizacja mieszkańców Gminy w działaniach na rzecz społeczności lokalnej.			
1.1.1	Wyłanianie liderów społeczności lokalnej i wspieranie rozwoju ich kompetencji poprzez udział w projektach, szkoleniach, doradztwie, konferencjach i seminariach.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.1.2	Inicjowanie projektów aktywizujących poszczególnych członków społeczności do działań, które wymagać będą współpracy lokalnych środowisk na terenie Gminy.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.1.3	Promowanie i wspieranie idei wolontariatu i pozyskiwanie wolontariuszy do realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.1.4	Zwiększenie poziomu partycypacji obywatelskiej w życiu Gminy.	2016-2022	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego

Cel szczegółowy nr 1.2			
Wsparcie rozwoju organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej.			
1.2.1	Utworzenie podmiotów ekonomii społecznej np. CIS (Centrum Integracji Społecznej), spółdzielnie socjalne, przedsiębiorstwa społeczne.	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego
1.2.2	Wspieranie i rozwój inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej (m.in. klauzule społeczne w zamówieniach publicznych, zlecenie zadań organizacjom pozarządowym).	2016-2022	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego

VIII. Zarządzanie realizacją Strategii

1. System aktualizacji Strategii

Strategia wymaga aktualizacji ze względu na dynamikę procesów społecznych zachodzących zarówno wewnątrz Gminy, jak i w jej otoczeniu. Najczęstszymi modyfikacjom podlegać będą zapisy w części operacyjnej Strategii. Problemów, które będą zmuszały do wprowadzenia stosownych zmian w Strategii, należy szukać w codziennym życiu społecznym. Niezbędna jest również ich weryfikacja przez kompetentne instytucje w drodze spotkań i konsultacji merytorycznych, poprzez spotkania warsztatowe i konsultacje społeczne przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami. Weryfikacja w uspołecznionym procesie służyć będzie ocenie realizacji oraz uaktualnieniu zapisów Strategii. W trakcie weryfikacji mogą powstać nowe cele szczegółowe i projekty dotyczące tych aspektów życia w Gminie, których w czasie tworzenia Strategii nie można było przewidzieć.

Należy jednak konsekwentnie dążyć do poprawy jakości życia mieszkańców zawartych w celach głównych, te bowiem elementy Strategii nie powinny podlegać zmianom.

2. Monitoring Strategii

Spotkania monitorujące realizację Strategii odbywać się będą raz w roku. W ramach monitoringu zweryfikowane zostaną postępy i bariery w wypełnianiu kolejnych postanowień zapisanych w Strategii. Celem skutecznego i sprawnego opracowywania raportów z monitoringu, Burmistrz Miasta i Gminy Swarzędz powołuje odpowiedni zespół zadaniowy.

3. System oceny i aktualizacji Strategii.

Rada Gminy w Swarzędzu otrzymuje raport z wykonania Strategii za dany rok do końca pierwszego kwartału roku następnego.

4. Wskaźniki realizacji Strategii

Obszar strategiczny: Rodzina, młodzież i dzieci.	
WZMOCNIENIE PODSTAWOWYCH FUNKCJI RODZINY	
Cel szczegółowy	Wskaźnik monitorujący
Efektywny system wspierania rodziny i dziecka.	Liczba udzielonych porad Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych Liczba rodzin korzystających z bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny
Interdyscyplinarna praca z rodziną i dzieckiem.	Liczba przedsięwzięć podejmowanych wspólnie przez instytucje i organizacje w Gminie
Wzmacnianie form aktywizacji społecznej dzieci i młodzieży (profilaktyka wykluczenia społecznego).	Liczba zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży Liczba dzieci i młodzieży biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych Liczba dzieci i młodzieży korzystającej z bezpłatnego wypoczynku letniego i zimowego
Zmniejszenie skali występowania zjawiska przemocy w rodzinie.	Liczba udzielonych porad Liczba przeprowadzonych programów profilaktycznych, konkursów, akcji edukacyjnych Liczba uczestników programów profilaktycznych, konkursów, akcji edukacyjnych

	<p>Liczba kampanii ogólnopolskich, w których wzięła udział Gmina</p> <p>Liczba założonych Niebieskich Kart</p>
Skuteczna profilaktyka i zminimalizowanie negatywnych skutków uzależnień.	<p>Liczba udzielonych porad</p> <p>Liczba przeprowadzonych programów profilaktycznych, konkursów, akcji edukacyjnych</p> <p>Liczba uczestników programów profilaktycznych, konkursów, akcji edukacyjnych</p> <p>Liczba kampanii ogólnopolskich, w których wzięła udział Gmina</p>
STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU MŁODZIEŻY I DZIECI	
Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.	<p>Liczba zorganizowanych imprez o charakterze kulturalnym</p> <p>Liczba uczestników tych imprez</p> <p>Liczba klubów i stowarzyszeń sportowych</p> <p>Liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury</p> <p>Liczba obiektów sportowych</p>
Promocja wzorców spędzania wolnego czasu.	<p>Liczba zorganizowanych imprez kulturalnych i integracyjnych, promujących rodzinne spędzanie czasu wolnego</p> <p>Liczba uczestników tych imprez</p> <p>Liczba zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, nakierowanych na rozwijanie zainteresowań dzieci i młodzieży</p>
Zwiększenie świadomości o uzależnieniach.	<p>Liczba przeprowadzonych spotkań edukacyjnych,</p> <p>Liczba uczestników spotkań edukacyjnych</p> <p>Liczba kampanii ogólnopolskich, w których wzięła udział Gmina</p>
Podniesienie poziomu kształcenia wśród dzieci i młodzieży.	<p>Liczba miejsc w przedszkolach na liczbę dzieci w wieku przedszkolnym</p> <p>Procent uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy zdecydowali się kontynuować edukację w szkołach na terenie Gminy</p> <p>Procent uczniów zdających maturę</p>
Obszar strategiczny: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.	
WSPARCIE OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM	
Cel szczegółowy	Wskaźnik monitorujący
Przeciwdziałanie izolacji osób starszych oraz rozwój usług wspomagających i wspierających.	<p>Liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy osobom starszym</p> <p>Liczba inicjatyw skierowanych do osób starszych</p>

Rozwijanie systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych i ich rodzin.	Liczba osób z orzeczeniem o niepełnosprawności Liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy niepełnosprawnym osobom Bariery architektoniczne – liczba urzędów i instytucji użytku publicznego niedostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych Liczba inicjatyw skierowanych do osób niepełnosprawnych
Wspieranie kształcenia ustawicznego.	Liczba kursów i szkoleń doszkalających Liczba uczestników kursów i szkoleń doszkalających
Obszar strategiczny: Integracja społeczna i obywatelskość	
WZROST INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	
Cel szczegółowy	Wskaźnik monitorujący
Aktywizacja mieszkańców Gminy w działaniach na rzecz społeczności lokalnej.	Liczba programów aktywizacji społeczności sąsiedzkich Liczba osób objętych programami aktywizacji społeczności sąsiedzkich Liczba zorganizowanych imprez o charakterze integracyjnym Liczba uczestników tych imprez Liczba osób angażujących się w wolontariat Liczba zadań realizowanych w ramach budżetu obywatelskiego
Wsparcie rozwoju organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej.	Liczba organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej Liczba projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej Liczba osób, do których kierowane były działania organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej

IX. Źródła i ramy finansowe działań przewidzianych do realizacji w ramach Strategii

Jednym z najistotniejszych warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, że ramy finansowe „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Swarzędz” obejmują lata 2016-2022, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób ciągły zdefiniowane cele operacyjne i szczegółowe.

Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- środki własne z budżetu Gminy;
- środki przekazane Gminie z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszy krajowych (PFRON);
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Unii Europejskiej;
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

Uzasadnienie

Każda społeczność charakteryzuje się swoistym zbiorem potrzeb, których zaspokojenie stanowi podstawowe zadanie polityki społecznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Swarzędz na lata 2016-2022 pozwala na przeprowadzenie konkretnych działań mających na celu zwiększenie komfortu i poziomu życia mieszkańców Swarzędza oraz całej gminy.

Dynamicznie rozwijające się społeczeństwo, ulegające w ostatnich latach licznym przeobrażeniom, funkcjonuje w ściśle określonej rzeczywistości prawnej, gospodarczej, etycznej. Przedstawiciele Władz Gminy Swarzędz chcąc właściwie reagować na współczesne problemy społeczne powinni poznać gruntownie sposób funkcjonowania mieszkańców, ich potrzeby oraz możliwości, które stają przed nimi w życiu codziennym.

Strategia stanowi dokument analizujący wszystkie powyższe kwestie, odpowiada również w sposób obiektywny na pytania dotyczące zadowolenia mieszkańców, a także pokazuje konkretne trudności w przestrzeni społecznej, które mogą zostać podjęte i pomyślnie rozwiązane.

Wśród priorytetów należących do polityki społecznej zawartych w Strategii najważniejsze są następujące tematy : efektywny system wspierania rodziny, stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi dzieci i młodzieży, wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Innymi kwestiami, które w najbliższych latach będą decydowały o poziomie życia na terenie Miasta i Gminy są: wzrost integracji społecznej oraz wsparcie rozwoju organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej.

Podjęcie uchwały w sprawie „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Swarzędz na lata 2016-2022” stanowić będzie podstawę do przyjęcia dalszych szczegółowych programów, projektów i planów.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin w grupach szczególnego ryzyka.